

มหาวิทยาลัย

หุ้นส่วนสังคมที่สหราชอาณาจักร

University Role : Public Engagement in UK

รวบรวมจาก

บันทึกของ ศ.บพ. วิจารณ์ พานิช

ในบล็อก GotoKnow

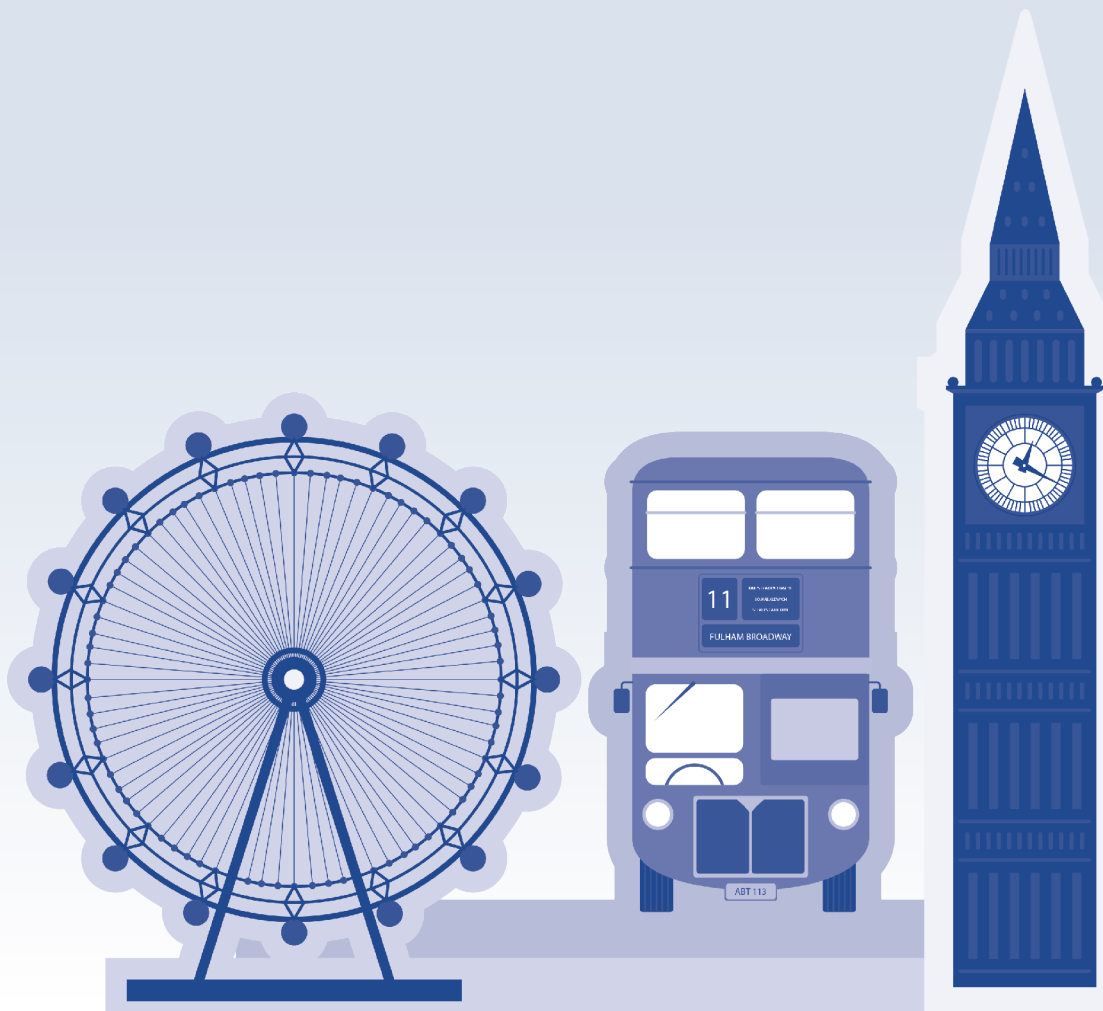
ชุด “เรียนรู้มหาวิทยาลัยหุ้นส่วนสังคมที่สหราชอาณาจักร”

มหาวิทยาลัยหุ้นส่วนสังคมที่สหราชอาณาจักร

University Role : Public Engagement in UK

คำนำ

สังคมมีความคาดหวังว่าสถาบันอุดมศึกษาควรต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาบ้านเมือง/สังคม/พื้นที่/ชุมชนอย่างใกล้ชิด ซึ่งในต่างประเทศก็ให้ความสำคัญเรื่องนี้เช่นกัน จนเกิดศัพท์ที่เรียกว่า University Public Engagement หรือ Social Engagement หรือ Community Engagement เกิดขึ้นทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอุดมศึกษาของสหราชอาณาจักรที่มีการส่งเสริมและสนับสนุนการทำงาน public engagement อย่างจริงจังและเป็นระบบทั้งในด้านมาตรการและกลไกสนับสนุน การบริหารจัดการ รวมถึงเครื่องมือในการยกย่องคุณค่าของการทำงานนี้ทั้งในระดับมหาวิทยาลัย คณะ และบุคคล

สถาบันคลังสมองของชาติ และศาสตราจารย์ นพ. วิจารณ์ พานิช ได้มีโอกาสเข้าร่วมการประชุมวิชาการประจำปีของ NCCPE (National Coordinating Centre for Public Engagement) ที่สหราชอาณาจักร ได้พบเห็นสิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างมากมาย ซึ่ง ศาสตราจารย์ นพ.วิจารณ์ พานิช ได้บันทึกเรื่องราวต่างๆ ที่ได้พบเห็นมาไว้ในบล็อก GotoKnow ชุด “เรียนรู้มหาวิทยาลัยหุ้นส่วนสังคมที่สหราชอาณาจักร” จำนวน 15 ตอน สถาบันคลังสมองของชาติ โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย จึงได้ขออนุญาตรวบรวมและจัดพิมพ์ข้อเขียนของศาสตราจารย์ นพ. วิจารณ์ พานิช ในชื่อหนังสือ “มหาวิทยาลัยหุ้นส่วนสังคมที่สหราชอาณาจักร” โดยมุ่งหวังให้อุดมศึกษาไทยได้เกิดแรงบันดาลใจและเห็นแนวทางในการผลักดัน Social Engagement ต่อไป

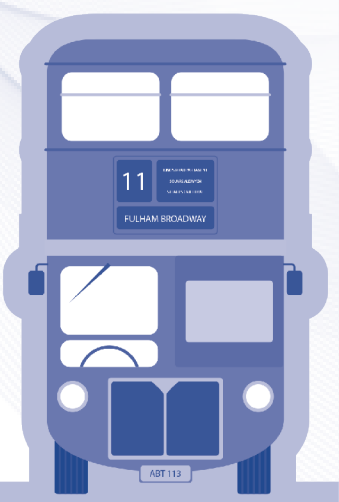
รศ.ดร.พีรเดช ทองอำไพ

ผู้อำนวยการสถาบันคลังสมองของชาติ

สารบัญ

○ บทนำ	5
○ เรียนรู้ปฏิบัติการหุ้นส่วนสังคมจากเว็บไซต์	9
○ เปลี่ยนวัฒนธรรม	15
○ งานวิจัยแบบหุ้นส่วน (Engaged Research)	19
○ นักศึกษาเรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมกับหุ้นส่วน	27
○ วิชาชีพเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคม	33
○ หุ้นส่วนโรงเรียนกับมหาวิทยาลัย	37
○ หุ้นส่วนนวัตกรรม	41
○ พลังขับเคลื่อนความสัมพันธ์กับหุ้นส่วน	45
○ เชื่อมโยงนักมนุษยศาสตร์กับหุ้นส่วน	49
○ หุ้นส่วนเชิงพื้นที่	51
○ หุ้นส่วนอุตสาหกรรม	55
○ หุ้นส่วนศิลปะ วัฒนธรรม และกีฬา	59
○ ศูนย์เชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคม	61
○ สรุป (จบ)	67
○ ข้อมูลเพิ่มเติม	72

1. บทนำ

สถาบันคลังสมองของชาติ และ Engagement Thailand จัดโครงการเข้าร่วมประชุม 2017 Engage Conference ของ National Co-ordinating Centre for Public Engagement (NCCPE) และศึกษาดูงานมหาวิทยาลัยในเมือง Bristol และ London ที่ประเทศสหราชอาณาจักร ระหว่างวันที่ 3 - 9 ธันวาคม 2560 ผมสมัครเข้าร่วมด้วย และในที่สุดกลายเป็นทีมของสถาบันคลังสมองในการสร้างความเข้มข้นของการเรียนรู้จากการเดินทางครั้งนี้ โดยใช้พลังของ “การจัดการความรู้”

ผมเคยร่วมเดินทางไปต่างประเทศในลักษณะคล้ายกันกับทีมของสถาบันคลังสมองรวม 4 ครั้งคือ ออสเตรเลีย 2 ครั้ง¹ สหราชอาณาจักร 1 ครั้ง² และเยอรมนี 1 ครั้ง³

ทุกครั้งผู้เข้าร่วมให้ข้อสังเกตว่า สาระแน่น ไม่ค่อยมีการเที่ยวและช้อปปิ้ง

¹ ดูเพิ่มเติมใน www.gotoknow.org/posts/tags/เรียนรู้อุดมศึกษาออสเตรเลีย และ www.gotoknow.org/post/tags/Engagement_Australia

² ดูเพิ่มเติมใน www.gotoknow.org/posts/tags/Academic_Development

³ ดูเพิ่มเติมใน www.gotoknow.org/posts/tags/DFC3

สาระหลัก (theme) ของการเดินทางไปร่วมประชุมและดูงานครั้งนี้ จึงเป็นเรื่อง มหาวิทยาลัยหุ้นส่วนสังคม (University - Social Engagement) ที่เวลานี้เป็นทิศทางหลักของการพัฒนามหาวิทยาลัยทั่วโลก โดยหัวใจของการเดินทางคือ ไปร่วมการประชุม Engage Conference 2017 สองวัน ในวันที่ 6 และ 7 ธันวาคม 2560 ที่เมืองบริสตอล จัดโดย NCCPE ที่มีฐานอยู่ที่มหาวิทยาลัยบริสตอล และมหาวิทยาลัยแห่งอังก์แลนดตะวันตก

คำถามหลักส่วนตัวของผมคือ ความก้าวหน้าของ public engagement ของมหาวิทยาลัยในสหราชอาณาจักรไปถึงไหนแล้ว หลังจากส่งเสริมมา 10 ปี

ทำความเข้าใจ NCCPE⁴

โปรดสังเกตว่า เขาใช้คำว่า public engagement ซึ่งก่อกำถามทันทีว่า แล้ว private (เอกชนเพื่อใคร) ละ จะทำงานเป็นหุ้นส่วนด้วยไหม คำตอบคือ เขาใช้คำว่า “public” ในความหมายว่า ภาคสาธารณะหรือสังคมในวงกว้าง นัยยะสำคัญคือ เขาต้องการเปลี่ยนวัฒนธรรมของคณมมหาวิทยาลัยให้ไม่ลอยตัวไม่สนใจสภาพสังคมหรือบ้านเมือง ให้เข้าไปเป็นหุ้นส่วนของการพัฒนาสังคม ดังนั้น คำว่า “PE (Public Engagement)” จึงรวมการเป็นหุ้นส่วนกับทุกภาคส่วน แต่ในแต่ละภาคส่วนอาจมีวิธีจัดการหุ้นส่วนต่างกัน ซึ่งจะเล่าในตอนต่อไป

จากการเข้าไปอ่านเรื่องราวในเว็บไซต์ จึงทราบว่า NCCPE เริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ. 2551 โดย 3 หน่วยงานร่วมกันให้ทุนสนับสนุนคือ HEFCE (Higher Education Funding Council for England), Wellcome Trust, และ RCUK (Research Councils UK) เพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยเข้าไปใกล้ชิดกับสังคม ที่น่าสนใจคือ เขาทดลองกลไกสนับสนุนโดยเชื่อเชิญให้มหาวิทยาลัยต่างๆ เขียนข้อเสนอแข่งขันกันทำหน้าที่เป็นศูนย์ความร่วมมือ รวม 6 ศูนย์ทั่วประเทศ และศูนย์ประสานงาน 1 แห่ง ซึ่ง University of Bristol และ University of the West of England ได้รับคัดเลือกให้ร่วมกันดูแลศูนย์ประสานงานคือ NCCPE นี้

⁴ www.publicengagement.ac.uk

ตอนแรกเป็นเพียงโครงการทดลอง 3 ปี (พ.ศ. 2551 - 2554) เข้าใจว่า คงจะทำงานได้ผลสมความคาดหมาย จึงได้รับการสนับสนุนให้ทำงานต่อจนถึงปัจจุบัน เป้าหมายหลักคือ การเปลี่ยนวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัย ซึ่งหากใช้คำรุนแรงก็ว่า ปล่อยให้ลางจากหอคอยงาช้าง ไปเป็นหุ้นส่วนกับสังคม เป้าหมายนี้ตรงกันกับ Engagement Thailand และสถาบันคลังสมอง จึงเป็นที่มาของการเดินทางไปประชุมและดูงานครั้งนี้

ทำความเข้าใจพันธกิจมหาวิทยาลัยกับสังคม

เว็บไซต์ของ Engagement Thailand ให้คำภาษาไทยของ university social engagement ว่า “พันธกิจมหาวิทยาลัยกับสังคม” และให้ความหมายว่า “ร่วมคิด ร่วมทำแบบหุ้นส่วน เกิดประโยชน์ร่วมกันแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีการใช้ความรู้และการเรียนรู้ร่วมกัน เกิดผลกระทบต่อบริบทที่ประเมินได้”

ในบันทึกชุดนี้ผมใช้คำภาษาไทยในพฤติกรรมที่มหาวิทยาลัย engage กับสังคมว่า **“มหาวิทยาลัยหุ้นส่วนสังคม”** เพราะต้องการให้น้ำหนักแก่คำว่า **“หุ้นส่วน”** โดยขออัยว่า คนมหาวิทยาลัยต้องเปลี่ยน mindset และทำที่ในการเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม ไม่ทำตัวเป็น “ผู้รู้ดีกว่า” มองฝ่ายที่เป็นภาคทำมาหากิน ภาคธุรกิจ และภาคชีวิตจริง (real sector) ว่าเป็น “ผู้ไม่รู้” แต่ตระหนักว่าในบางเรื่องคนในภาคชีวิตจริงรู้มากกว่า โดยเฉพาะความรู้เชิงปฏิบัติ ในขณะที่คนมหาวิทยาลัยมักเก่งในเรื่องความรู้เชิงทฤษฎี กิจกรรมใน engagement จึงไม่ใช่การถ่ายทอดความรู้จากผู้รู้ดีกว่าไปสู่ผู้ด้อยกว่า แต่เป็นการทำงานร่วมกันในลักษณะของหุ้นส่วน ให้เกิดการเสริมแรง (synergy) กัน

ผมขอเชิญชวนให้เข้าไปอ่านรายละเอียดของหลักการพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคมในเว็บไซต์ของ Engagement Thailand เพื่อให้เข้าใจ engagement ในมิติที่ลึกซึ้งขึ้น

สมาชิกเดินทาง

สมาชิกที่ร่วมเดินทางไปร่วมประชุมและศึกษาดูงานครั้งนี้มี 29 คน จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 10 คน สังกัดคณะแพทยศาสตร์ทั้งหมด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 4 คน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 3 คน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2 คน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี 1 คน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย 1 คน สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง 1 คน มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง 1 คน มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร 1 คน มหาวิทยาลัยสวนดุสิต 1 คน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) 1 คน และเจ้าหน้าที่ของสถาบันคลังสมอง 3 คน (ผมเป็นหนึ่งในสามนี้)

สมาชิกเดินทางที่มีความแตกต่างหลากหลายเช่นนี้ในหลักการด้านการจัดการความรู้ถือเป็น “สินทรัพย์” ทางปัญญา (intellectual capital) อย่างหนึ่ง ที่หากดึงมาใช้เป็น จะช่วยให้การเดินทางครั้งนี้เกิดการเรียนรู้สูงมาก

เรียนรู้ในมิติที่ลึกขึ้น ด้วยเครื่องมือ KM (การจัดการความรู้)

ทีมของสถาบันคลังสมองตกลงกันว่า จะใช้เครื่องมือจัดการความรู้สามตัวเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีพลังของทีมศึกษาดูงานคือ BAR (Before Action Review), AAR (After Action Review) และ AI (Appreciative Inquiry)

ดังนั้น ผู้อำนวยการการเดินทาง (ดร. นงเยาว์ ศรีพรหมสุข) จึงตั้งกลุ่ม Line ชื่อ UK NCCPE 2017 ให้สมาชิกเดินทาง 29 คนสมัครเป็นสมาชิกกลุ่ม Line นี้ และผมเข้าไปเชิญชวนผู้ร่วมเดินทางให้เรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม โดยใช้เครื่องมือ KM ดังกล่าว ซึ่งจะช่วยให้เก็บเกี่ยวความรู้ได้มากกว่าเรียนคนเดียวหลายเท่า เริ่มจากการทำ BAR ตอบคำถามง่าย ๆ 2 คำถามว่า (1) เป้าหมายหลักของการเดินทางครั้งนี้ของตน (ไม่ใช่ของหน่วยงาน) คืออะไร (2) ต้องการเก็บเกี่ยวความรู้ความเข้าใจเรื่อง PE เอาไปทำอะไรตามหน้าที่ของตนในหน่วยงาน

ในช่วงของการเดินทาง ตอนนั่งรถไปด้วยกัน เรามีการ AAR ข้อเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ เป็นระยะๆ โดยเน้นการให้มุมมองหรือการตีความที่แตกต่างหลากหลาย ช่วยให้ได้เรียนรู้บางประเด็นที่บางคนมองข้ามไป

วิจารณ์ พานิช

13 ธ.ค. 60

2.

เรียนรู้ปฏิบัติการหุ่นส่วนสังคมาจากเว็บไซต์

ก่อนเดินทาง 2 สัปดาห์ผมเข้าเว็บไซต์ของ NCCPE เข้าไปดูที่หัวข้อ Engaged Practice Learning Exchange 2017 (EPL) สะดุดตาที่คำว่า “public engagement professionals” และเกิดความเข้าใจว่า หากจะให้มหาวิทยาลัยเข้าไปใกล้สังคมต้องมีคนที่เป็นนักวิชาชีพด้านนี้

การประชุมสามชั่วโมงครึ่งตอนเย็นวันที่ 6 ธันวาคม 2560 มีเป้าหมายเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของ “นักวิชาชีพมหาวิทยาลัยหุ่นส่วนสังคม” เพื่อสร้างนวัตกรรมในการทำหน้าทึนี้ เป้าหมายของการประชุมสั้นๆ ช่วงนี้มีเป้าหมาย 3 ประการ คือ (1) แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (2) พัฒนาริธีปฏิบัติหรือวิธีทำงานของนักเชื่อมโยงหุ่นส่วนสังค และ (3) สร้างเครือข่ายของนักวิชาชีพนี้

นี่คือเวทิกของนักเชื่อมโยงหุ่นส่วนสังค

เมื่อ 7 ปีที่แล้ว ผมเริ่มเขียนบันทึกชุด “วิชาการเพื่อรับใช้สังคมไทย” และเขียนเรื่อยมาจำนวนกว่า 50 บันทึก บันทึกที่น่าจะถือได้ว่าเกี่ยวข้องกับนักเชื่อมโยงหุ่นส่วนสังค คือ บันทึกชื่อ “เจ้าหน้าที่สายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยทำอะไร” ผมเขียนเสนอภารกิจของนักเชื่อมโยงหุ่นส่วนสังคไว้ 7 ข้อ หนึ่งในนั้นคือ “พัฒนาขีด

ความสามารถของตนเองและเพื่อนร่วมงาน” คือ ในประเทศไทยเราต้องการเวทีคล้ายๆ EPLE สำหรับพัฒนา *นักเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคม* ของเรา

หลังจากเข้าประชุม Engage 2017 แล้ว ผมสรุปกับตนเองว่า คนที่เข้าร่วมประชุม 300 คน ส่วนใหญ่เป็น *นักวิชาชีพเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคม* ที่ทำงานในมหาวิทยาลัย และยังมี *นักวิชาชีพเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคม* ที่ทำงานในชุมชน หรือในองค์กรสาธารณะ แบบอื่น เช่น พิพิธภัณฑฯ ด้วย

หลากหลายกิจกรรมหุ้นส่วนสังคม

เว็บไซต์ของ NCCPE ระบุกิจกรรมในช่วงที่ผ่านมา ซึ่งจัดบ่อยมากเกือบทุกเดือน บางเดือนจัดถึง 6 ครั้ง พอจะเดาได้ว่า NCCPE ทำหน้าที่ประสานงานให้เกิดความร่วมมือ และให้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ หยิบเอาภารกิจที่มหาวิทยาลัย มีคุณค่าในการเป็นหุ้นส่วนสังคม มาจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในหมู่นักปฏิบัติ เพื่อร่วมกันหาทางยกระดับขึ้นไปอีก

ตัวอย่างของกิจกรรมหุ้นส่วนสังคมที่เขาหยิบมาจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้แก่

กิจกรรมพิพิธภัณฑฯ ในสหราชอาณาจักรและอีกหลายประเทศที่เจริญแล้ว พิพิธภัณฑฯคือ สถานที่ที่พักผ่อนหย่อนใจ และเรียนรู้ของผู้คนในสังคมและในพื้นที่ ทุกเมืองจะมีพิพิธภัณฑฯ บางเมืองแม้จะเล็กๆ มีพิพิธภัณฑฯหลายแห่ง เน้นต่างสาขาของการเรียนรู้ (ดังที่ผมเล่าไว้ตอนไปเที่ยวประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ที่เมืองเนอชาเทล เมื่อเดือนพฤษภาคม 2560 นี้เอง จึงมีการสนับสนุนให้มีโครงการหุ้นส่วนพิพิธภัณฑฯ-มหาวิทยาลัย (Museum - University Partnership Initiative - MUPI) ที่จัดการ โดย NCCPE ได้รับทุนสนับสนุนจาก Arts Council England

ข้อเรียนรู้สำคัญสำหรับผมคือ ต้องมีทุนสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยทำกิจกรรมหุ้นส่วนสังคมในสหราชอาณาจักร ทุนสนับสนุนกิจกรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะ มีแหล่งที่มาหลากหลาย กระจายไปตามภาคส่วนต่างๆ ไม่กระจุกอำนาจอยู่ในส่วนกลางอย่าง

ประเทศเรา การกระจายแหล่งทรัพยากรสำหรับสนับสนุนกิจกรรมริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อประโยชน์สาธารณะ เป็นโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมอย่างหนึ่งที่เอื้อต่อการทำงาน engagement ของมหาวิทยาลัย โครงสร้างพื้นฐานดังกล่าว คือความแข็งแรงของ “ภาคที่สาม” (third sector) คือภาคการกุศล (philanthropy) และภาคประชาสังคม นำเสียดายที่รัฐบาลทหารในปัจจุบันของประเทศไทยมีความหวาดระแวงภาคประชาสังคม และหาทางทำให้อ่อนแอ

พิพิธภัณฑสถาน นอกจากเป็นแหล่งเรียนรู้แล้ว ยังเป็นแหล่งริเริ่มสร้างสรรค์ที่คนมหาวิทยาลัย ตั้งแต่ นักศึกษา เจ้าหน้าที่ และอาจารย์ สามารถเข้าไปใช้ทำงานจัดนิทรรศการสร้างสรรค์ เพื่อการเรียนรู้ใหม่ๆ ของผู้คนในสังคม โดยยึดหลักการว่า สามารถใช้ นิทรรศการในพิพิธภัณฑสถานเป็นเครื่องมือถ่ายทอดความคิดของผู้คน ให้เปลี่ยนจากความคิด หรือกระบวนทัศน์เดิมๆ ไปสู่กระบวนทัศน์ใหม่ ดูจากเว็บไซต์แล้วกิจกรรม MUPI กว้างขวาง กว่าที่ผมคิด ที่สำคัญคือ เขามีการจัดเวทีจับคู่ภาควิชาหรือภาควิชาพิพิธภัณฑสถานมหาวิทยาลัย กับแหล่งทุน

หุ้นส่วนโรงเรียน - มหาวิทยาลัย (School - University Partnerships Initiative (SUPI)) ได้รับทุนสนับสนุนจากสภาวิจัยแห่งสหราชอาณาจักร (Research Councils UK) สนับสนุน 12 มหาวิทยาลัยให้ทำงานร่วมกับโรงเรียนในละแวกใกล้เคียง ให้เกิดความใกล้ชิดระหว่างนักวิจัยกับนักเรียน ให้นักเรียนมีโอกาสได้ทำวิจัยเพื่อสร้างแรงบันดาลใจแก่นักเรียน โดย NCCPE ทำหน้าที่ประสานงานกับ 12 โครงการนี้

ดู YouTube เรื่องราวของโครงการ SUPI ของมหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์และของ Queen’s University Belfast ดูแล้วเข้าใจว่า เป็นโครงการนำนักเรียนทั้งชั้นไปดูงาน ทำความเข้าใจงานวิจัยในมหาวิทยาลัย ไม่ใช่ให้นักเรียนบางคนไปร่วมทำวิจัยจริงๆ

อ่านรายงานการประเมินโครงการ SUPI ในช่วง 3 ปีแรก ผมอ่านแล้วจับสถานการณ์ในสหราชอาณาจักรได้ว่า เขาพยายามทำให้โรงเรียนกับมหาวิทยาลัยเข้ามาใกล้ชิดกัน และร่วมมือกัน ซึ่งน่าจะมากกว่าด้านการวิจัย เขาเอ่ยว่า ในประเทศฟินแลนด์ โรงเรียนกับมหาวิทยาลัยทำงานใกล้ชิดกันมาก ผมติดใจแนวคิดการสร้าง ‘third space’ เพื่อ

ให้สถาบันสองประเภทที่มีวัฒนธรรมต่างกันได้เข้าไปทำงานร่วมกัน เขาสรุปว่าโครงการที่ผ่านมามีผลกระทบบางอย่างที่ชัดเจน หากดำเนินการใน phase 2 ต้องมีการปรับปรุงมากขึ้น ผมคิดว่ามีคนที่คิดว่า โครงการนี้มหาวิทยาลัยเป็นฝ่ายรุก โรงเรียนเป็นฝ่ายรับ ทำให้ผมนึกในใจว่าเป็นการ ดำเนินการที่ผิดหลัก engagement คือ หลักหุ้นส่วน ในบันทึกตอน “หุ้นส่วนโรงเรียน” จะเล่าเรื่องกิจกรรมของ SUPI ที่นำเสนอในการประชุม Engage 2017 ที่น่าตื่นตาตื่นใจมาก เรื่อง IRIS : Bringing the cutting edge to the classroom ที่นักเรียนได้ฝึกเป็นนักวิจัย

Catalyst Seed Fund เป็นโครงการทดลองปีเดียว สนับสนุนทุนโดย RCUK เช่นเดียวกัน มีเป้าหมายเพื่อให้มหาวิทยาลัยสร้างวัฒนธรรมหุ้นส่วนสังคมด้านวิจัย

Genome Editing Public Engagement Synergy (GEPES) สนับสนุนโดย Wellcome Genome Campus มีเป้าหมายเพื่อดึงสาธารณชนเข้ามีส่วนร่วมในการวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงลำดับของดีเอ็นเอในจีโนม เพื่อให้เกิดความเข้าใจจุดแข็งจุดอ่อน และข้อพึงระวังในกิจกรรมไฮเทคนี้ ผมเดาว่าหากไม่มีการส่งเสริมสาธารณชน อาจได้รับข้อมูลข่าวสารผิดๆ ทำให้มีการหวาดระแวงหรือต่อต้านผิดๆ หรืออาจถูกล้อลงง่าย

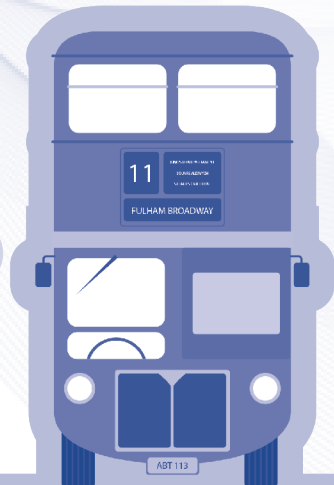
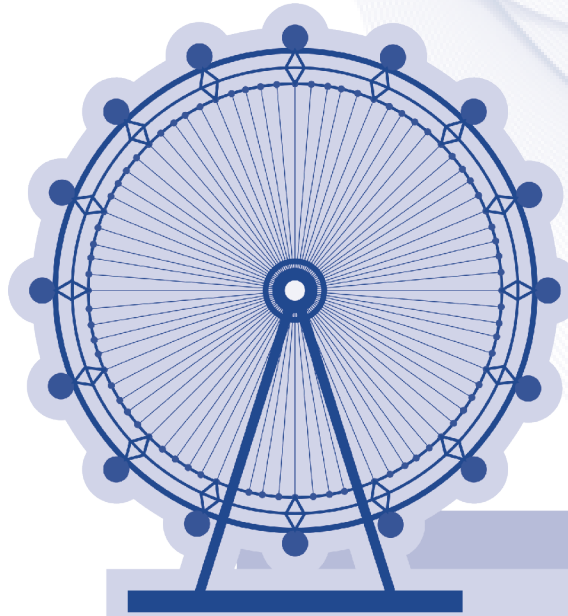
อ่านรายละเอียดในเว็บไซต์แล้ว พบว่าเป็นโครงการที่เพิ่งเริ่ม เรามีเป้าหมาย 5 ประการในเรื่องหุ้นส่วนสังคมในด้าน genome editing คือ (1) mapping ว่ามีการดำเนินการที่ไหนบ้าง (2) หารูปแบบที่เหมาะสม (3) คำแนะนำแนวทางดำเนินการรูปแบบต่างๆ (4) ทรัพยากร สำหรับใช้ดำเนินการ และ (5) การฝึกอบรมให้นักวิจัย และนักจัดการหุ้นส่วนสังคม ดำเนินการพัฒนาหุ้นส่วนสังคมด้าน genome editing ได้อย่างดี

National Forum for Public Engagement in STEM เริ่มปี 2014 มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาการดำเนินการศึกษาในหมวด STEM โดยมีสาธารณชนเข้าร่วมสนับสนุน โดย Wellcome Trust และกระทรวง BIS (Department of Business, Innovation and Skills) หุ้นส่วนเป้าหมายหลักคือ informal sector ที่มีส่วนทำให้มีการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์อย่างไม่เป็นทางการ ที่ผมสงสัยว่าน่าจะจัดอยู่ในพื้นที่เรียนรู้ 2/3 ของเยาวชน

จะเห็นว่าเป้าหมายกลุ่มคนที่ต้องการระดมหุ้นส่วนในเรื่อง public engagement มี 2 แนว (1) กลุ่มจำเพาะ เช่น โรงเรียน พิพิธภัณฑ์ ที่น่าสนใจคือ บริษัทธุรกิจเอกชน ไม่อยู่ในเป้าหมายนี้ เข้าใจว่าเขามีอีกโปรแกรมหนึ่งต่างหาก (2) กลุ่มประชาชนหรือสาธารณชนทั่วไป

วิจารณ์ พานิช

20 พ.ย. 60 เพิ่มเติม 13 และ 17 ธ.ค. 60

3.

เปลี่ยนวัฒนธรรม

ในเว็บไซต์ของ NCCPE ระบุเป้าหมายขององค์กรว่า “NCCPE seeks to support a culture change in universities. Our vision is of a higher education sector making a vital, strategic and valued contribution to 21st century society through its public engagement activity”

อ่านแล้วผมตีความว่า ในยุคศตวรรษที่ 21 สถาบันอุดมศึกษาต้องไม่ใช่เพียงสร้างบัณฑิตออกไปทำงานพัฒนาบ้านเมือง ตัวมหาวิทยาลัยเองต้องเข้าไปร่วมพัฒนาบ้านเมืองด้วย ผมตีความต่อว่า การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องเริ่มที่กิจกรรมในชีวิตจริงหรือเริ่มที่ **ความรู้ปฏิบัติ** แล้วจึงย้อนกลับมาเรียน **ความรู้ทฤษฎี**

มหาวิทยาลัยจะเอื้อต่อการเรียนรู้แบบนี้ได้ดี มหาวิทยาลัยต้องมีประสบการณ์ในการปฏิบัติด้วย

มหาวิทยาลัยในศตวรรษที่ 21 จึงต้องเปลี่ยนหลายชั้นในเวลาเดียวกัน และชั้นลึกที่สุดคือ ชุดความเชื่อ (mindset) และวิถีปฏิบัติหรือวัฒนธรรมของคนมหาวิทยาลัย

ผมตีความว่า ที่ผ่านมามหาวิทยาลัยทั่วโลกทำงานวิชาการในรูปแบบ diffusion approach มาเป็นเวลานานนับร้อยปี บัดนี้ต้องเปลี่ยนไปเป็น engagement approach และสหราชอาณาจักรมีวิธีเปลี่ยนความเชื่อและวัฒนธรรมนี้อย่างแยบยล ที่ผมต้องการไปสัมผัสและซุกซุ่มตีความ สำหรับนำมาเผยแพร่และขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของอุดมศึกษาไทย

Diffusion approach หมายความว่า มหาวิทยาลัยทำงานค้นคว้าสร้างสรรค์ความรู้ใหม่จากการทดลองหรือคิดค้นทางทฤษฎี แล้วเผยแพร่อย่างกว้างขวางให้คนนำไปใช้อย่างอิสระ เมื่อเอาความรู้นั้นไปใช้ได้ผลอย่างไรแล้วมีการตีความยกระดับความรู้และเผยแพร่ต่อไปอีก ทำให้เกิดวัฒนธรรมวิชาการแบบต่อยอดซึ่งกันและกัน ก่อความก้าวหน้าแก่สังคมมนุษย์อย่างมหาศาล แต่บัดนี้พบว่า วิชาการแบบ diffusion approach ไม่เพียงพอ ต้องการ engagement approach เข้ามาเสริมหรือดำเนินการคู่ขนาน

Engagement approach หมายความว่าตามที่กล่าวแล้วในตอนที่ 1 ว่า “ร่วมคิดร่วมทำแบบหุ้นส่วน เกิดประโยชน์ร่วมกันแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีการใช้ความรู้และการเรียนรู้ร่วมกัน เกิดผลกระทบต่อบริบทที่ประเมินได้” และมีการสร้างกระบวนการของผู้อยู่เกี่ยวข้อง มียุทธศาสตร์สร้างการเปลี่ยนแปลง มีกลไกดำเนินงานให้ได้ผล และมีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมมหาวิทยาลัย

การเปลี่ยนวัฒนธรรมไม่สามารถทำได้ผ่านการบังคับ ต้องผ่านการกระทำ เรียนรู้ เห็นคุณค่า และซึมซับ นี่คือจุดสำคัญที่สุดที่ผมไปเรียนรู้ในช่วงเวลา 8 วันของการเดินทาง และนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในบันทึกชุด “มหาวิทยาลัยหุ้นส่วนสังคม” นี้

กลไกสำคัญที่สุดคือ “พื้นที่ดำเนินการ” (action space) ให้คนมหาวิทยาลัยส่วนหนึ่งได้มีโอกาสทำสิ่งใหม่ๆ ที่มีคุณค่า แล้วเรียนรู้คุณค่านั้น ทั้งด้วยสัมผัสของตนเอง และด้วยการเข้าร่วม “พื้นที่เรียนรู้คุณค่า” (learning space) โดยผมตีความว่า การประชุม Engagement 2017 นี้ เป็น “พื้นที่เรียนรู้คุณค่า” ของกิจกรรมมหาวิทยาลัยหุ้นส่วนสังคม

แน่นอนว่า การประชุม Engagement Conference 2017 เป็นพื้นที่เรียนรู้ เทคนิควิธีการจัดการและดำเนินการกิจกรรมมหาวิทยาลัยหุ้นส่วนสังคมด้วย แต่คุณค่าสำคัญที่สุดของการประชุม Engagement 2017 ในสายตาของผมคือ เป็น “พื้นที่เรียนรู้คุณค่า”

การเรียนรู้คุณค่านำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวิถีปฏิบัติในชีวิตการทำงานประจำวัน เปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ซึ่งก็คือ การเปลี่ยนวัฒนธรรม ซึ่งในที่นี้เป็นการเปลี่ยนวัฒนธรรมของคนในระบบอุดมศึกษา จากวัฒนธรรมวิชาการลอยตัวไปสู่วัฒนธรรมวิชาการหุ้นส่วนสังคม ที่หากประเทศไทยเราดำเนินการได้ผลภายใน 10 ปี ก็จะมีความหมายต่อการบรรลุเป้าหมายประเทศไทย 4.0 ดังที่ผมเคยเสนอไว้ว่า ประเทศไทย 4.0 ไม่มีทางบรรลุได้ หากมหาวิทยาลัยไม่เปลี่ยนกระบวนทัศน์

ผมตั้งข้อสังเกตว่า NCCPE มีเครื่องมือหลายชิ้น สำหรับช่วยให้มหาวิทยาลัยเปลี่ยนวัฒนธรรมของตนเอง เช่น เครื่องมือประเมินตนเอง ที่เรียกว่า EDGE ในชื่อเต็มว่า Embryonic, Developing, Gripping, and Embedded approaches to supporting engagement

ในปี 2014 NCCPE ออกรายงานเรื่อง Building an Engaged Future for UK Higher Education⁵ รายงานดังกล่าวชี้ชวนให้เห็นว่า สถานการณ์แวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในช่วงสิบปีที่ผ่านมา ทำให้มหาวิทยาลัยจะต้องเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนจากการเป็นหอคอยงาช้างไปเป็นสถาบันที่มองออกข้างนอก และเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนากิจการต่างๆ ของสังคม โดยที่รายงานนี้ไม่ใช่ได้จากการนั่งเทียนเขียน แต่มาจากการทำงานวิจัยตั้งคำถามหลัก 5 คำถาม สอบถามความเห็นของผู้คนในภาคส่วนต่างๆ

⁵ Sophie Duncan, Paul Manners and Caroline Wilson. Building an Engaged Future for UK Higher Education: Summary Report from the Engaged Futures Consultation. December 2014.

ผมสรุปสาระหลักจากรายงานดังกล่าวว่า มหาวิทยาลัยในสหราชอาณาจักรถูกกดดันเรียกร้องให้ต้องรับผิดชอบเพิ่มจากเดิมหลากหลายด้าน และการตอบสนองไม่มีทางทำได้โดยมหาวิทยาลัยเอง ต้องอาศัยการทำงานร่วมกับหุ้นส่วนต่างๆ ในสังคม รายงานสรุปหน้า 3 ระบุหุ้นส่วนดังนี้ “public, students, museums, local authorities, local and national charities, think tanks and artists, across all fields of economy and society”

รางวัล Engage Watermark เป็นเครื่องมืออีกอย่างหนึ่งของการส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยในสหราชอาณาจักรเปลี่ยนวัฒนธรรม ส่ววัฒนธรรมหุ้นส่วนสังคม เป็นรางวัลที่มอบให้แก่มหาวิทยาลัยที่เป็นเลิศในการดำเนินการสนับสนุนเชิงสถาบันต่อ engagement คำว่า watermark แปลว่า “ลายน้ำ” หมายถึง ลายน้ำในกระดาษที่ฝังอยู่ในเนื้อกระดาษ ในกรณีของรางวัล Engage Watermark จึงหมายถึงมีการจัดการที่มี engagement ฝังอยู่ในเนื้อใน (embedded) ทั้งทั้งองค์กร

การยื่นขอรางวัลเป็นการสำรวจตนเองของสถาบัน ช่วยการปรับปรุงการดำเนินการด้านต่างๆ ให้เอื้อต่อการทำหน้าที่หุ้นส่วนสังคม รางวัลนี้มี 4 ระดับคือ เหรียญบรอนซ์, เงิน, ทอง, และพลาดินัม และในปี 2018 จะเริ่มมีรางวัลให้แก่ระดับคณะหรือสถาบันวิจัย เรียกว่า “Engage Watermark Faculty Award”

NCCPE Public Engagement Network เป็นอีกกลไกหนึ่งของการส่งเสริมวัฒนธรรมหุ้นส่วนสังคมในระดับบุคคล ผ่านกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ใน digital platform

ในเว็บไซต์ของ NCCPE ส่วน Work with Us ระบุกิจกรรมที่ทำร่วมกับภาคีไว้ 14 รายการ ซึ่งผมตีความว่า เป็นกิจกรรมที่มีผลเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยสู่วัฒนธรรมหุ้นส่วนสังคมทั้งสิ้น และบางประเด็นผมได้นำมาตีความดังข้างบน

วิจารณ์ พานิช

20 พ.ย. 60 ปรับปรุง 18 ธ.ค. 60

4.

งานวิจัยแบบหุ้นส่วน (Engaged Research)

“ให้นิยามของ Engaged Research ว่า เป็นงานวิจัยและกระบวนการวิจัยที่จริงจัง มีลักษณะแตกต่างกว้างขวาง ที่ดำเนินการโดยมีผลประโยชน์ “ร่วมกับ” ชุมชน มีการดำเนินการร่วมกับชุมชน ไม่ใช่ “เพื่อ” ชุมชนเป็นหลัก”

Kate Morris และ Sarah Bowman แห่ง Campus Engage⁶ และ Trinity College Dublin⁷ ให้นิยามของ Engaged Research ว่า เป็นงานวิจัยและกระบวนการวิจัยที่จริงจัง มีลักษณะแตกต่างกว้างขวาง ที่ดำเนินการโดยมีผลประโยชน์ร่วมกับชุมชน มีการดำเนินการร่วมกับชุมชน ไม่ใช่เพื่อชุมชน เป็นหลัก (“Engaged research describes a wide range of rigorous research approaches and methodologies that share a common interest in the collaborative engagement with the community. ... Engaged research is advanced *with* community partners rather than *for* them.”)

⁶ ดูเพิ่มเติมใน www.campusengage.ie/about-campus-engage

⁷ ดูเพิ่มเติมใน https://en.wikipedia.org/wiki/Trinity_College,_Dublin

เขาตีความคำว่า “ชุมชน” ในความหมายที่กว้าง รวมถึงภาคีหุ้นส่วนภาครัฐ ผู้ให้บริการวิชาชีพ ผู้กำหนดนโยบาย องค์กรภาคประชาสังคม ผู้ทำงานภาคประชาสังคม ผู้ใช้บริการ และผู้ใช้ผลิตภัณฑ์

ผมตีความว่า งานวิจัยแบบหุ้นส่วนไม่ใช่งานวิจัยที่นักวิจัยเป็นผู้ทำให้แก่ภาคี แต่เป็นงานวิจัยที่นักวิจัยกับภาคีหุ้นส่วนทำด้วยกัน เริ่มตั้งแต่การร่วมกันตั้งโจทย์ การร่วมกันหาทุนมาใช้จ่ายในการวิจัย การร่วมกันดำเนินการวิจัย และการร่วมกันรับผลประโยชน์จากการวิจัย

งานวิจัยแบบหุ้นส่วนมีหลายระดับ ทุกระดับต้องการการเปลี่ยน mindset ว่าด้วยการวิจัย เปลี่ยนจากงานวิจัยสูงส่งแยกตัวจากชีวิตจริง สู่การวิจัยที่มีหรือแสวงหาคคุณค่าต่อสังคมหรือต่อพื้นที่

ระดับที่หลักการ engage เบบางที่สุดคือ ทำตามที่นักวิจัยเคยชิน แต่มีการพูดคุยกันใน “พื้นที่” แสวงหาคคุณค่าของงานวิจัยที่จะทำหรือทำแล้วต่อชุมชนใกล้เคียง โดยมีนักวิชาชีพเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคม (PEP – Public Engagement Professionals) ทำหน้าที่เป็น facilitator ของการเสวนา

PEP ที่เก่ง จะมีวิธีการนำ success story ของนักวิจัยที่ไม่รู้จัก PE แต่เมื่อคบค้า กับ PEP งานวิจัยของท่านเกิดคุณค่าต่อชุมชนในพื้นที่สูงมากอย่างไม่น่าเชื่อ กรณีตัวอย่างเช่นนี้จะช่วยให้เห็นนักวิจัยเห็นว่า หากมีตัวช่วยที่เหมาะสม งานวิจัยจะมี PE ฝังอยู่ข้างใน (embedded) โดยไม่ยาก แทบไม่ต้องลงแรงเพิ่ม ที่จริงนักวิจัยที่ทำวิจัยเอาจริงเอาจัง ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เมื่อมีข่าวแพร่ออกไปในหมู่สาธารณชนทั่วไป ก็อาจมีคนต้องการทดลองนำไปใช้ในการทำงานจริง ก็เป็นโอกาสทำงานวิจัยแนว engage

วิจัยแนว engage แบบสุดๆ เริ่มตั้งแต่การกำหนดโจทย์ที่มาจากภาคทำมาหากิน (real sector) ว่าต้องการบรรลุผลการทำมาหากินในลักษณะใด นำมาพูดคุยกับ PEP จนเข้าใจเป้าหมายดีแล้ว PEP ก็ไปพูดคุยกับนักวิจัยที่เหมาะสมต่อการวิจัยนั้น และ/หรือชวนฝ่ายทำมาหากินกับฝ่ายวิจัยมาพูดคุยกันจนเข้าใจเป้าหมายชัดเจนและมองเห็น

แนวทางทำวิจัย หากจำเป็นต้องมีทุกวิจัยและฝ่ายทำมาหากินไม่มีทุนเพียงพอ ก็อาจชวนกันไปหาแหล่งทุน และเมื่อดำเนินการวิจัย PEP ก็อาจทำหน้าที่ประสานงานด้านต่างๆ เพื่อเอาชนะอุปสรรคนานับการ

งานวิจัยเกี่ยวกับ engagement มีสองแบบ คือ **engaged research** (คืองานวิจัยตามแบบที่กล่าวถึงข้างบน) กับ **research on engagement** ผมพบว่า ในการประชุม Engage Conference 2017 มี Professor of Engaged Research มาร่วมอย่างน้อย 1 คน คือ Professor Richard Holliman แห่ง Open University ซึ่งเมื่ออ่านประวัติของท่านแล้ว ท่านทำงานวิจัยแบบ research on engagement คือทำวิจัยเพื่อทำความเข้าใจและขับเคลื่อน public engagement ของมหาวิทยาลัย

ในเว็บไซต์ของ NCCPE ระบุว่า ผลการศึกษาในปี ค.ศ. 2006 และ 2010 บอกชัดเจนว่า วัฒนธรรมวิจัยที่ใช้กันอยู่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานวิจัยแบบ engaged research นำไปสู่การจัดตั้ง Beacons for Public Engagement Initiative ในปี 2008 จำนวน 6 แห่ง เพื่อทำหน้าที่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม⁸

หนึ่งในหก beacon อยู่ที่ University College London (UCL) ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยวิจัยชั้นนำของประเทศ และคณะของเรามีโอกาสไปเยี่ยมชมในวันที่ 8 ธันวาคม 2560 พบว่า เขาจัดตั้งหน่วย PE Unit มีเจ้าหน้าที่ 9 คน ทำหน้าที่หลักคือ “embed PE” แก่นักวิจัย โครงการเด่นของเขาชื่อ CRAE (Centre for Research in Autism and Education) จากการนำเสนอผมตีความว่า เขาใช้กิจกรรมวิจัยช่วยเหลือเด็ก autism และครอบครัวเป็นกลไกการทำ PE ที่ทำต่อเนื่องยาวนาน

UCL ยังร่วมมือกับ NCCPE จัดทำวารสาร Research for All เพื่อตีพิมพ์ผลงานวิจัยทั้งแบบ engaged research และแบบ research on engagement

⁸ ดูเพิ่มเติมใน www.publicengagement.ac.uk/sites/default/files/publication/nccpe_bridging_the_gap_brochure_0_0.pdf

ในการประชุม Engage Conference 2017 วันที่สอง (7 ธันวาคม 2560) มีรายการ Mini-plenary เรื่อง IRIS: bringing the cutting edge to the classroom เล่าเรื่องความร่วมมือระหว่างนักการศึกษา นักวิจัย ครู และนัก bioinformatics จัดให้นักเรียนได้ฝึกทำวิจัยในสถานการณ์จริง มีเป้าหมายเพื่อร่วมกันค้นหา (annotate) ยีนของพยาธิไส้มาของคณ จาก DNA sequence เป็นตัวอย่างหุ่นส่วนหลายฝ่ายร่วมกันให้ประสบการณ์วิจัยแก่เยาวชน หรือมองอีกมุมหนึ่งให้โอกาสเยาวชนฝึกทำวิจัยหรือเป็นการ engage เยาวชนต่อการวิจัย

ในช่วงเวลาเดียวกัน มีรายการ Working Sessions เรื่อง Bristol Fun Palaces : exploring local collaboration ที่ผมไม่ได้ไปเข้าร่วม แต่อ่านคำอธิบายสั้นๆ จับความได้ว่า Fun Palaces เป็นกิจกรรมที่ชุมชนท้องถิ่นกับนักเชื่อมโยงหุ่นส่วนสังคมร่วมกันจัดขึ้นเพื่อความสนุกสนานควบคู่ไปกับการเรียนรู้ และเชื่อมโยงนักวิจัยเข้าไปใกล้ชิดกับสังคม ผมค้นด้วยกูเกิ้ลจึงทราบว่า Fun Palaces เป็นกิจกรรมที่เริ่มประจำปีทีเพิ่งมีคนคิดริเริ่มขึ้นในอังกฤษเมื่อปี ค.ศ. 2014 นี้เอง จะเห็นว่า เขาหาทางคิดนวัตกรรมเครื่องมือเชื่อมโยงวงการอุดมศึกษาและวงการวิจัยเข้ากับชุมชน ผมไม่แน่ใจว่า Fun Palaces เกิดขึ้นก่อน แล้ววงการ PE เข้าไปเชื่อมหรือวงการ PE เป็นผู้ริเริ่ม Fun Palaces

มีการประชุม Working Session หนึ่งของวันที่ 7 ธันวาคม 2560 ชื่อ NUCLEUS : bringing the RRI concept into reality ทำให้ผมกลับมาค้นความหมายของ RRI ที่บ้านพบว่า คำเต็มคือ Responsible Research and Innovation และมีรายงานเรื่องนี้ในวิทยานิพนธ์เพื่อปริญญาเอกของมหาวิทยาลัยเวียนนา ชื่อเรื่อง Public Engagement in Responsible Research and Innovation: A Critical Reflection from a Practitioner's Point of View⁹ ทำให้ผมได้เข้าใจการขับเคลื่อนการวิจัยและวิทยาศาสตร์ให้เชื่อมโยงกับสังคมของ European Commission

⁹ ดูเพิ่มเติมใน www.zsi.at/object/publication/4498/attach/Marschalek_Public_Engagement_in_RRI.pdf

ตามรายงานดังกล่าว หลักการ RRI เริ่มโดยวงการวิจัยระดับสูงของโลก ในปี ค.ศ. 2008 และในปี 2010 RRI ได้ถูกบรรจุเป็นหลักการเชิงยุทธศาสตร์ใน European Research Programme Horizon 2020 ต่อมามีการตีพิมพ์วารสาร The Journal of Responsible Innovation พัฒนาการนี้สะท้อนการเปลี่ยนแปลงปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิชาการกับสังคม

ในปี ค.ศ. 2013 von Schomberg แห่ง DG Research and Innovation ของ European Commission เสนอนิยามของ RRI เพื่อการใช้งานว่า “Responsible Research and Innovation is a transparent, interactive process by which societal actors and innovators become mutually responsive to each other with a view to the (ethical) acceptability, sustainability and societal desirability of the innovation process and its marketable products (in order to allow a proper embedding of scientific and technological advances in our society)”

โครงการ NUCLEUS¹⁰ เป็นโครงการของ EU เพื่อดำเนินการ RRI ในภาคปฏิบัติ ดำเนินการเป็นเครือข่ายนานาชาติที่มีภาคี 24 องค์กร จาก 15 ประเทศ ใน 3 ทวีป ช่วยกันสร้าง RRI Implementation Roadmap

ช่วงบ่ายวันที่ 7 ธันวาคม 2560 มี Working Session ชื่อ Collaboration and policy-sensitive research : moving beyond advocacy ที่มีคำอธิบายว่า เป็นการนำเสนอเรื่องโครงการ ‘Understanding everyday participation - articulating cultural values’ ที่ได้รับทุนสนับสนุนจาก AHRC (Arts & Humanities Research Council) ผมไม่ได้เข้าฟังรายการนี้ แต่ได้กลับมาค้นที่บ้านและพบในเว็บไซต์ของ AHRC ว่า ได้รับทุนสนับสนุนในประเภท Connected Communities จะเห็นว่า นักวิจัยในสาขาวิชาการด้านศิลปะและมนุษยศาสตร์ ก็มีบทบาททำงานวิจัยประเภท engaged research ได้

¹⁰ ดูเพิ่มเติมใน www.nucleus-project.eu/nucleus/

ในช่วงเวลาเดียวกันมีรายการ Workshop เรื่อง Community researchers in the UK ซึ่งมีคำอธิบายว่าเป็นการนำประสบการณ์จาก UK's five-year productive Margins: Regulating for Engagement programme มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน เรื่อง นักวิจัยชุมชน และการฝึกนักวิจัยชุมชน ผมกลับมาค้นโครงการดังกล่าวที่บ้าน พบเว็บไซต์ www.productivemargins.ac.uk จับความได้ว่า โครงการ Productive Margins เป็นโครงการ 5 ปี เริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. 2013 เพื่อส่งเสริมความร่วมมือวิจัยระหว่างนักวิชาการกับคนในชุมชน ทำให้ผมนึกถึงการสนับสนุนการวิจัยชาวบ้านของ ฝ่ายวิจัยท้องถิ่นของ สกว. ที่เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2541 สมัยที่ผมเป็นผู้อำนวยการ สกว. และยังคงดำเนินการเรื่อยมาจนปัจจุบัน เป็นกลไกเชื่อมโยงนักวิชาการกับชุมชน ซึ่งน่าจะเรียกได้ว่าเป็น engaged research ประเภทหนึ่ง หรือเป็นงานวิจัยที่ชาวบ้านหรือชุมชนเป็นเจ้าของ คือยิ่งกว่า engaged research

University of Western England

ในวันที่ 4 ธันวาคม 2560 คณะของสถาบันคลังสมองฯ ไปเยี่ยมชมเรียนรู้ที่ UWE (University of Western England) เขานำเสนอเรื่อง Research with impact ซึ่งคำว่า impact ในที่นี้เน้นที่ผลกระทบ 3 ด้านคือ impact on peers, impact on society, และ impact on students มีการจัดตั้งศูนย์ความเป็นเลิศ 21 ศูนย์ ทำงานสร้างผลงานวิจัยที่มีผลกระทบสูง เช่น Bristol Centre for Linguistics, Regional History Centre, Bristol Leadership and Change Centre, Centre for Applied Legal Research, Centre for Health and Clinical Research, Institute of Bio-sensing Technology เป็นต้น

University of Bristol

ในวันเดียวกัน เราไปเยี่ยมชมเรียนรู้ที่ University of Bristol มีการให้รางวัล Vice-chancellor's Impact Awards มอบแก่นักวิจัยที่มีผลงานวิจัยก่อผลกระทบสูง เยี่ยมต่อสังคม ค้นไปค้นมาพบว่า มหาวิทยาลัยวิจัยระดับ top ten ของโลกอย่างเคมบริดจ์ก็มีการให้รางวัล Vice-chancellor's Impact Awards และรางวัล Public Engagement with Research Awards โดยเริ่มต้นให้ในปี ค.ศ. 2016 เป็นปีแรก ผมคิดว่าเป็นวิธีสร้างกระแยกย่องคุณค่าของงานวิจัยแบบ engaged research ที่ แยกขลังมาก

ผมขอเสนอว่า มหาวิทยาลัยไทยและวงการอุดมศึกษาของประเทศ น่าจะพิจารณากำหนดเกณฑ์ประเมินผลกระทบต่อสังคมของผลงานวิจัย และให้รางวัลแก่โครงการหรือนักวิจัยที่มีผลงานที่มีผลกระทบสูงเยี่ยม

เขานำเสนอเรื่อง MRC Integrative Epidemiology Unit ซึ่งทำงานวิจัยแบบ engaged research แบบที่ผมคิดว่าก้าวหน้ามาก คือศึกษาเพื่อทำความเข้าใจสาเหตุของโรคเรื้อรังจากข้อมูลหลายมิติ รวมทั้งมิติ genomics โดยทำในชุมชน งานวิจัยนี้ถือว่าเป็นเลิศทั้งในด้าน bio-medical และด้าน engaged research จะเห็นว่า หน่วยนี้เป็น MRC Research Unit อันทรงเกียรติของสหราชอาณาจักรจะเห็นว่า มหาวิทยาลัยบริสตอล ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยวิจัยชั้นนำของประเทศ มีวิธีที่แยบยลในการทำวิจัยที่ทั้งมีผลกระทบเชิงวิชาการ และเชิงผูกพันสังคมในโครงการเดียวกัน

Queen Mary University of London

เป็นมหาวิทยาลัยที่ได้รับรางวัล NCCPE Gold Watermark แห่งแรกของประเทศ มีระบบการจัดการ PE ที่เป็นระบบและจริงจังมาก (มีเจ้าหน้าที่ของ Center for Public Engagement จำนวน 4 คน) เป็นมหาวิทยาลัยในกลุ่ม Russell Group คือเน้นวิจัย อยู่ในย่านตะวันออกของลอนดอน ซึ่งเป็นแหล่งคนจนและคนผิวสี จึงเป็นโอกาสในการทำงานร่วมกับชุมชนในพื้นที่เพื่อพัฒนาพื้นที่

เขาเอาเรื่อง community festival มาเล่า เท่ากับเขาใช้งานเทศกาลที่จัดร่วมกับชุมชน เป็นเครื่องมือเชื่อมโยงกับชุมชน ทำความรู้จักกับชุมชน นำผลการวิจัยสู่ชุมชน และรับรู้เรื่องราวของชุมชนมาตั้งโจทย์วิจัย ผมกลับมาค้นที่บ้านพบว่า ในเว็บไซต์บอก impact ของงานวิจัยที่ www.qmul.ac.uk/research/impact-and-innovation/ เว็บไซต์ของ QMUL ไม่ค่อยมีรายละเอียด

University College London (UCL)

UCL เป็นมหาวิทยาลัยวิจัยระดับโลก เขาบอกชัดว่า หน่วย PE ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ 9 คน ทำหน้าที่หลักคือ embed PE ให้แก่นักวิจัย เนื่องจากเขาจัดให้เราไปเยี่ยม IOE (Institute of Education) ดังนั้น เขาจึงให้เราได้รับทราบโครงการเด่นของเขา คือ CRAE ดังกล่าวแล้วในตอนต้น

ในการประชุม Engagement Conference 2017 มีการพูดถึง co-production ในการวิจัย เมื่อไปเยี่ยม UCL ก็มีการพูดถึงว่า กำลังพัฒนา co-production in health research ผมกลับมาค้นในเว็ไซต์ของเขาจึงได้ข้อมูลว่า เป็นความร่วมมือวิจัยด้านสุขภาพจิตระหว่าง 3 ฝ่ายคือ นักวิจัย, ผู้ให้บริการบำบัดรักษา, และตัวผู้ป่วยเอง ภายใต้วามสัมพันธ์ที่เคารพซึ่งกันและกัน ซึ่งน่าจะถือได้ว่าเป็นนวัตกรรมด้านการวิจัยและเป็นรูปแบบหนึ่งของ engaged research

โชคดีที่มีคนไทยเป็นอาจารย์อยู่ที่ IOE คนหนึ่งคือ รศ.ดร.มุกดารัตน์ บางพันธ์ (Mukdarut Bangpan) เรียนจบ D Phil จากมหาวิทยาลัยอ็อกซฟอร์ด แล้วมาเป็นอาจารย์ที่นี้ประมาณ 10 ปี ทำวิจัยด้าน evidence synthesis หรือ systematic review เพื่อการตัดสินใจหรือการพัฒนาโยบายด้านการศึกษาและด้านสังคม ผมจึงแนะนำให้รู้จักกับนักวิจัยไทยที่ทำงานด้านนี้ เพื่อหาโอกาสร่วมมือกัน ได้แก่ นพ.วิโรจน์ ตั้งเจริญเสถียร แห่ง International Health Policy Program (IHPP)¹¹ นพ.ยศ ตีระวัฒนานนท์ แห่ง Health Intervention and Technology Assessment Program (HITAP)¹² รวมทั้งทางสถาบันคลังสมองก็จะดำเนินการประสานความร่วมมือในระดับประเทศ และร่วมมือกับ UCL ด้วย evidence synthesis ในการจัดการนโยบายเรื่องใหญ่ๆ เิงระบบของไทย ที่มีลำดับความสำคัญสูง ได้แก่ ด้านการศึกษา พลังงาน สังคม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ การเกษตร และการใช้ที่ดิน ส่วนด้านสุขภาพเรามีความเข้มแข็งอยู่แล้วในระดับหนึ่ง ที่น่าจะเป็นฐานการเรียนรู้ให้แก่สาขาอื่นๆ ได้ หุ่นส่วนข้าม sector ภายในประเทศก็มีความสำคัญมาก งาน evidence synthesis เพื่อหนุนนโยบายในบริบทไทย ควรเน้นที่ขั้นตอน policy implementation อย่าหลงทำเฉพาะตอน policy formulation

วิจารณ์ พานิช

21 ธ.ค. 60

¹¹ www.ihpp.net

¹² www.hitap.net

5.

นักศึกษาเรียนรู้จากการเข้าร่วม กิจกรรมกับหุ้นส่วน

งานผลิตบัณฑิตในยุคศตวรรษที่ 21 ต้องดำเนินการโดยยึดหลัก learning sciences การเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 รองรับเป้าหมายของการผลิตบัณฑิตที่เปลี่ยนไป คือผลลัพธ์การเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 แตกต่างจากผลลัพธ์การเรียนรู้ในยุคก่อนๆ เปลี่ยนจากเรียนสาระความรู้มาเป็นเรียนรู้บูรณาการได้ทั้ง ASK (A = Attitude หรือ character, S = Skills, K= Knowledge) โดยผมขอเพิ่มเติมว่า ทักษะที่สำคัญที่สุดคือ ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต

หากจะให้การผลิตบัณฑิตมีส่วนขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0 ต้องไม่แค่จัดหลักสูตรตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตเท่านั้น ต้องใช้หลักการของการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ที่ผู้เรียนต้องเป็นผู้ลงมือกระทำเพื่อการเรียนรู้ของตน โดยเป็นการลงมือทำในสภาพจริง หรือคล้ายจริงที่สุด ตามด้วยการไตร่ตรองสะท้อนคิด (reflection) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกหรือรู้จริง (mastery learning)

บัณฑิตในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีทั้ง *ความรู้ทฤษฎี* และ *ความรู้ปฏิบัติ* ต้องมีทักษะการเรียนรู้ ทั้งจากแหล่งความรู้และจากการปฏิบัติงาน และการดำรงชีวิตของตนเอง และจากปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น แหล่งปฏิบัติงานของนักศึกษาที่ดีที่สุดคือ สถานประกอบการนั่นเอง ทั้งสถานประกอบการในภาคธุรกิจ ภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคชีวิตจริงอื่นๆ

การศึกษาในมหาวิทยาลัย 4.0 ต้องพัฒนา A.S.K. ดังกล่าวให้องงามขึ้นใน นักศึกษา ด้วยมาตรการดังกล่าว

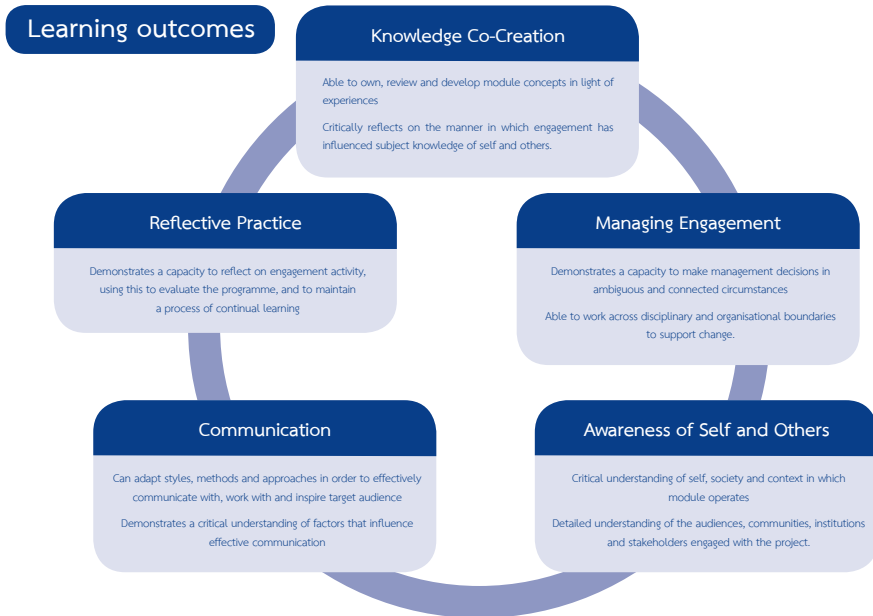
ในยุคนี้เป็นที่บ่งกันทั่วไป (อาจกล่าวได้ว่าเกือบทั่วโลก) ว่า สถาบันอุดมศึกษา ผลิตบัณฑิตไม่ตรงตามความต้องการ บัณฑิตไม่มีทักษะและคุณลักษณะที่ต้องการ

ดังนั้น ทางแก้ที่ดีที่สุดคือ “การผลิตบัณฑิตแบบหุ้นส่วน” ซึ่งหมายความว่า มีการร่วมกันคิดกำหนดคุณลักษณะ (characters) สมรรถนะ (competencies) และ ความรู้ (knowledge) ของบัณฑิตที่ต้องการ ร่วมกันคิดวิธีการจัดการเรียนการฝึกฝน และวิธีการวัดผลผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการ แล้วร่วมกันดำเนินการผลิตบัณฑิตและ การวัดผล ซึ่งทั้งหมดนั้นเป็น engaged curriculum

ในการประชุม Engage Conference 2017 ไม่มีการกล่าวถึงภาพรวมของ หุ้นส่วนการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการผลิตบัณฑิตตามที่กล่าวในย่อหน้าบน แต่มี การกล่าวถึงในเว็บไซต์มากมาย ในปี 2011 มีการเผยแพร่เอกสาร Embedding public engagement in the curriculum: A framework for the assessment of student learning from public engagement¹³ ทำให้พอจะเดาได้ว่า สหราชอาณาจักรใช้การ สร้าง framework เพื่อการประเมินตนเอง สำหรับใช้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมด้านต่างๆ ของสถาบันอุดมศึกษา รวมทั้งด้านการเรียนการสอน

ในเอกสารดังกล่าวรูปที่ 2 หน้า 9 ระบุ framework สำหรับประเมินการเรียนรู้ ของนักศึกษาจากกิจกรรม PE รวม 5 ด้านคือ knowledge co-creation, managing engagement, awareness of self and others, communication, และ reflective practice โดยมีรายละเอียดของแต่ละด้านในตาราง assessment framework ในหน้า ถัดไป โดยการประเมินแต่ละรายการมี 3 ระดับ รายละเอียดในส่วนของ co-creation สะท้อนมุมมองของการเรียนรู้ทฤษฎีจากการปฏิบัติของนักศึกษาในสถานการณ์จริง ตรง ตามหลักของ learning sciences ที่กล่าวแล้ว

¹³ David Owen and Stephen Hill. Embedding Public Engagement in the Curriculum: A Framework for the Assessment of Student Learning from Public Engagement. December 2011.

นอกจากนั้น ยังมีเอกสาร Draft attributes framework for public engagement for university staff and students¹⁴ โปรดสังเกตว่า ทั้งสองเอกสารใช้ปัจจัยหลัก 3 กลุ่ม (domain) ในการตรวจสอบระดับของ engagement ของอาจารย์และนักศึกษา คือ communication, empathy, และ reflection ซึ่งผมตีความว่า ปัจจัยหลักทั้งสามกลุ่ม (โปรดดูรายละเอียดของแต่ละกลุ่มในเอกสารต้นฉบับ) เป็นตัวบ่งชี้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งเชื่อมมาจากการเปลี่ยน mindset

นอกจากดูภาพในเอกสาร ขอให้ดูตารางบอกประเด็นย่อยของปัจจัยหลักแต่ละกลุ่ม ที่รายละเอียดจะช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องได้ปรับปรุงพัฒนาตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้กิจการของมหาวิทยาลัย ค่อยๆ เปลี่ยนไปสู่มหาวิทยาลัยหุ่นส่วนสังคม

¹⁴ Ben Johnson, Becky Williams and Paul Manners. DRAFT Attributes Framework for Public Engagement for university staff and students. Updated: December 2010.

จะเห็นว่า วงการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงของสถาบันอุดมศึกษาเข้าไปใกล้ขีด
สังคมของสหราชอาณาจักร มองเรื่อง PE อย่างละเอียดอ่อนลึกซึ้งมาก และดำเนินการ
จัดการการเปลี่ยนแปลงอย่างมีระบบและขั้นตอน โดยจับที่กลุ่มนักศึกษาเป็นผู้นำการ
เปลี่ยนแปลงร่วมกับอาจารย์ นักศึกษาไม่ใช่แค่ผู้เข้าเรียนในมหาวิทยาลัยเพื่อ
เปลี่ยนแปลงตนเองไปเป็น “บัณฑิตย์” เท่านั้น แต่ยังสามารถเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง
(change agent) ได้ด้วย ผมตีความว่า หากนักศึกษาได้ร่วมขบวนการ PE และได้ฝึกฝน
ทักษะ communication, empathy, และ reflection ซ้ำแล้วซ้ำเล่าในสถานการณ์
จริง จะช่วยให้นักศึกษาได้พัฒนาสมรรถนะสำคัญหลากหลายด้านที่จำเป็นสำหรับชีวิต
ในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการบรรลุ transformative learning ในโอกาส
ข้างหน้า

เอกสารนี้มีคุณค่ามาก ผมขอเสนอให้ผู้บริหารและสมาชิกในมหาวิทยาลัยทุกระดับอ่านเอกสารนี้อย่างพิถีพิถันเพื่อร่วมกัน “redefine what it means to be a university in the 21st century” ตามคำของ Sir Alan Langlands, Chief Executive, HEFCE ที่เอกสารนำมาอ้างถึง

เป้าหมายสำคัญที่สุดสามประการต่อการจัดให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากกระบวนการ
ปฏิสัมพันธ์แบบหุ้นส่วนกับสังคมคือ (1) การสร้างจิตสาธารณะ, (2) การได้มีโอกาส
เรียนรู้ในสถานการณ์จริงเพื่อบรรลุการเรียนรู้แบบรู้จริง (mastery learning) และ
(3) การได้ฝึกเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ transformative learning

PE จึงเป็นทั้ง means และ end ในชีวิตของนักศึกษา

ตอนไปเยี่ยมเรียนรู้กิจกรรม PE ของมหาวิทยาลัย UWE ในวันที่ 4 ธันวาคม
2560 เวนำเสนอโครงการ PE ที่เขาภูมิใจคือ BGCP (Bristol Green Capital Partnership¹⁵)
ที่มีโครงการย่อยจำนวนมากร่วมกันทำให้นครบริสตอลเป็นเมือง “สีเขียว” ที่เมื่ออ่าน
รายการโครงการย่อยแล้ว เขาบอกว่านักศึกษามีบทบาทต่อผลสำเร็จของ BGCP มาก

¹⁵ ดูเพิ่มเติมใน <http://bristolgreencapital.org>

ผมคิดว่าสามารถจัดให้นักศึกษาเข้าร่วมทำงานเพื่อการเรียนรู้ของคุณได้มากมาย หลากหลายวิชา โดยอาจารย์ต้องออกแบบการเรียนจากการทำงานแบบบูรณาการวิชา

ในการดูงานที่มหาวิทยาลัยบริสตอล บ่ายวันที่ 4 ธันวาคม 2560 เขาบอกชัดเจนว่า การทำงานหุ้นส่วนสังคมได้รับการบรรจุ (embed) ในทุกหลักสูตร ทั้งระดับปริญญาตรี และบัณฑิตศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้นักศึกษาทำงานอาสาสมัคร และงานแลกเปลี่ยน ความรู้ (knowledge change) กับภาคี

ทีมงานของมหาวิทยาลัยบริสตอล เสนอโครงการ Student capital : the power of student engagement¹⁶ ซึ่งทำร่วมกับ UWE ใช้พลังนักศึกษาช่วยทำ โครงการ BGCP ตามในเอกสารบอกว่า ตามโครงการ European Green Capital ที่ทำอยู่เดิม นักศึกษามีบทบาทจำกัด เขาจึงริเริ่มโครงการ Green capital : student capital ขึ้นในปี 2015 ให้นักศึกษาได้มีบทบาททั้งในหลักสูตรและในกิจกรรมนอก หลักสูตรผ่าน Student union ของมหาวิทยาลัยบริสตอลและมหาวิทยาลัยอังกแลนด์ ตะวันตก โดย Student union ทำงานร่วมกับเมืองและชุมชนท้องถิ่น โดยใช้ทุนจาก โครงการ Catalyst ที่ได้จาก HEFCE ในการทำงาน

เอกสารบอกว่า นครบริสตอลมีนักศึกษาจำนวน 5 หมื่นคน คิดเป็นร้อยละ 10 ของพลเมือง และมีโอกาสคือ นักศึกษาและอาจารย์จำนวนหนึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนของ เมืองอยู่แล้ว รู้จักคุ้นเคยกับแกนนำชุมชนที่ร่วมขับเคลื่อนขบวนการเมืองสีเขียวเป็นอย่างดี นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมได้หลายช่องทาง ได้แก่ เป็นอาสาสมัคร, มหาวิทยาลัย จัดให้ไปฝึกงาน (ทำงาน) อย่างเป็นทางการ ที่เรียกว่า placement, เข้าทำงานเป็น intern, และทำโครงการ

เป้าหมายของโครงการ มี 3 ส่วนคือ เพื่อพัฒนาเมือง, เพื่อพัฒนามหาวิทยาลัย (ให้เกิดวัฒนธรรมหุ้นส่วนสังคม), และเพื่อพัฒนานักศึกษา (ให้มีทักษะทำงานกับภาคี ที่หลากหลาย และเกิด transformative learning เน้นที่จิตสาธารณะ) รายงานนี้ให้

¹⁶ ดูเพิ่มเติมใน www.bristol2015.co.uk/media/filer_public/6f/d3/6fd3fa25-0041-4c9e-a3dd-ed2b55f07073/bristol_method_student_capital_module_finalml.pdf

ข้อมูลหลักฐานสรุปได้ว่าเกิดผลเกินเป้า โดยเขาระบุเป้าหมายต่อนักศึกษาเป็นเป้าใหญ่ 2 ประการ เป้ารายละเอียด 5 ประการ บทบาทสำคัญของนักศึกษาคือ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (change agent) ตามในเอกสารหน้า 14 บอกว่า นักศึกษาทำหน้าที่ change maker ในกิจกรรม 11 ประเภท เช่น อาหาร, พลังงาน, ธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ, การขนส่ง/การเดินทาง, สุขภาพ เป็นต้น รายงานนี้มีกรณีตัวอย่างที่ทำให้เห็นว่านักศึกษามีบทบาทอย่างไร

ผมขอเชิญชวนว่า รองอธิการบดี และรองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยไทยควรอ่านเอกสารนี้ แล้วจับประเด็นมาเสวนากันว่าจะนำหลักการมาใช้ในบริบทของแต่ละพื้นที่ แต่ละมหาวิทยาลัยอย่างไร

สำหรับประเทศไทย ผมขอเสนอว่า สถาบันอุดมศึกษาต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตบัณฑิตเพื่อหนุนขบวนการขับเคลื่อนสู่ประเทศไทย 4.0 ในสองแนวทางร่วมกันและเสริมกัน คือ (1) ใช้นักศึกษาเป็นพลังขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0 (2) จัดการภาพรวมเพื่อให้บัณฑิตมีศักยภาพในการออกไปเป็นพลังขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0

วิจารณ์ พานิช

21 ธ.ค. 60

6.

วิชาชีพเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคม

“คนเหล่านี้ไม่ใช่ “ลูกน้อง” แต่เป็น “เพื่อนร่วมงาน” ของอาจารย์มหาวิทยาลัย ที่อาจารย์มหาวิทยาลัยไทยจะต้องเคารพและให้เกียรติ และในขณะเดียวกันฝ่ายบริหารในวงการอุดมศึกษาไทย ก็ต้องสร้างตำแหน่งหน้าที่การงาน “นักวิชาชีพเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคม” และเลือกสรรคนที่มีความสามารถสูง และสร้างผลงานตามข้อกำหนดได้จริง”

ผมเคยเสนอไว้เมื่อ 7 ปีมาแล้วว่า สถาบันอุดมศึกษาไทยต้องการคนที่ไม่เป็นอาจารย์ ทำหน้าที่เชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคม ดั่งบันทึก www.gotoknow.org/posts/386479 และ ตอนเตรียมตัวเดินทางก็พบจากการศึกษาเว็บไซต์ว่า สหราชอาณาจักรใช้นักวิชาชีพเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคม เป็นกลไกสำคัญในขบวนการขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยเข้าไปทำงานเป็นหุ้นส่วนสังคม (public engagement)

เรามีมาตรการสร้างและพัฒนา “นักวิชาชีพเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคม” (*Public Engagement Professionals - PEP*) เป็นกลไกสำคัญอย่างหนึ่ง โดยมี Public Engagement Academy¹⁷ ทำหน้าที่ฝึกอบรมและพัฒนานักวิชาชีพเหล่านี้

¹⁷ ดูเพิ่มเติมใน www.cs.ox.ac.uk/blogs/researchsupport/files/2015/02/public_engagement_academy_course_outline-1.pdf

ใน Engage Conference 2017 วันแรก ช่วงเยี่ยมชมโปสเตอร์ มีรายการ Engage Academy เป็นเรื่องของการพัฒนานักวิชาชีพเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคม ผมไม่ได้เข้าฟัง แต่กลับมาอ่านเอกสารการประชุมที่เขาส่งให้เป็น pdf file ที่บ้าน พบรายการนี้ และค้นด้วยกูเกิ้ลพบเว็บไซต์ดังกล่าวอ่านพบว่า เขาจัดกิจกรรมในลักษณะโครงการการพัฒนานักวิชาชีพเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคมที่ทำงานในมหาวิทยาลัยเพื่อเชื่อมโยงงานวิจัยกับสังคม เป็นกิจกรรม 2 วัน รวม 3 ครั้งในช่วงปี 2561 - 2562 โดยผู้สมัครเข้าร่วมต้องเสียค่าลงทะเบียน เขาไม่ได้บอกว่าจะฝึกทักษะอะไรบ้าง

ผมกลับมาค้นที่บ้านพบ EPLE (Engaged Practice Learning Exchange) เป็นพื้นที่ที่ NCCPE สร้างขึ้นเพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของนักวิชาชีพเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคม ทำโดยไปจัด workshop ในการประชุมนานาชาติต่างๆ เป็นตัวอย่างวิธีส่งเสริม social engagement ไทย ที่ Engagement Thailand น่าจะพิจารณาดำเนินการเข้าไปร่วมจัดห้องย่อยหรือจัด pre- หรือ post-conference workshop ในการประชุมวิชาการต่างๆ ที่มีผู้จัดอยู่แล้ว

ในการประชุม Engage Conference 2017 ห้องย่อยพิเศษเรื่อง PE Quality Framework คนที่เข้าร่วม 15 คนรวมทั้งผม น่าจะมี PEP 13 คน เขาร่วมกันคิดว่า การจะทำงาน PE ให้มีคุณภาพต้องมีกรอบการทำงานอย่างไร ผมสังเกตว่ากว่าครึ่งของคนเหล่านี้มีความคล่องแคล่วในการคิดเชิงระบบและเชิงหลักการ มีความสามารถทำงานเคียงบ่าเคียงไหล่กับอาจารย์และนักวิจัย ไม่ใช่ทำงานแบบรอรับคำสั่ง ผมคิดว่า ระบบมหาวิทยาลัยหุ้นส่วนสังคมของไทยต้องการนักวิชาชีพเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคม ที่มีความสามารถระดับนี้

วันที่สองของ Engage Conference 2017 มีห้องย่อยชื่อ Public engagement services: what are our CPD needs? ที่ผมไม่ได้เข้าไปร่วม แต่กลับมาค้นที่บ้านด้วย คำว่า “CPD for Public Engagement Professionals” ได้เว็บไซต์ส่วนนี้ของ NCCPE คือ เป็นกิจกรรมด้าน CPD & Training ของ NCCPE

CPD ย่อมาจาก Continuing Professional Development มีความหมายถึงการพัฒนาคอนทำงานให้มีความรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

เมื่อกลับมาไตร่ตรองเรื่องนักวิชาชีพเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคมหลังจากกลับมาเมืองไทยแล้ว ผมตีความว่า วงการ PE ในสหราชอาณาจักรยกย่องการทำงานเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคมเป็น “วิชาชีพ” (profession) ซึ่งหมายความว่า ต้องมีการเรียนรู้ฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ และสามารถสร้างความรู้ขึ้นใช้เองได้ ความเป็นชุมชนในกลุ่มของตน เพื่อใช้ความเป็นชุมชนเป็นกลไกเรียนรู้และพัฒนาาร่วมกัน

ความหมายในเชิงสังคม คือคนเหล่านี้ไม่ใช่ “ลูกน้อง” แต่เป็น “เพื่อนร่วมงาน” ของอาจารย์มหาวิทยาลัย ที่อาจารย์มหาวิทยาลัยไทยจะต้องเคารพและให้เกียรติ และในขณะเดียวกันฝ่ายบริหารในวงการอุดมศึกษาไทยก็ต้องสร้างตำแหน่งหน้าที่การงาน “นักวิชาชีพเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคม” และเลือกสรรคนที่มีความสามารถสูง และสร้างผลงานตามข้อกำหนดได้จริง

ผมเกิดข้อสงสัยว่า job description ของนักวิชาชีพเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคมเป็นอย่างไร ค้นพบในประกาศรับหัวหน้าหน่วยของมหาวิทยาลัย Bath¹⁸ และพบประกาศรับ Public Engagement Officer ของ Babraham Institute¹⁹

¹⁸ ดูเพิ่มเติมใน www.bath.ac.uk/jobs/Upload/vacancies/files/4208/JD-Head%20of%20PE.pdf

¹⁹ ดูเพิ่มเติมใน <file:///C:/Documents%20and%20Settings/lcrprogram/My%20Documents/Downloads/pe-mat-tc-job-details.pdf>

นักวิชาชีพเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคมกับมหาวิทยาลัยบรีสตอล

รายละเอียดการจัดรูปแบบการใช้งานนักวิชาชีพเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคม ได้จากการดูงานที่มหาวิทยาลัยบรีสตอล แต่บันทึกของผมหายหมดเนื่องจากคอมพิวเตอร์เสีย มาได้รายละเอียดจากรายงานของ ดร. นงเยาว์ ศรีพรมสุข ที่เขียนให้แก่สถาบันคลังสมองฯ จึงขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้

มหาวิทยาลัยบรีสตอลมีหน่วยงานเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคมที่มี 3 ทีมทำงานร่วมกันคือ ทีมเชื่อมโยงการวิจัยและการสอน ทีมสร้าง impact และทีมสร้าง responsibility จะเห็นว่า เขาแบ่งงานกันตามผลลัพธ์ที่ต้องการ เพื่อให้แต่ละทีมพัฒนาความชำนาญในการสร้างผลลัพธ์

วิจารณ์ พานิช

25 ธ.ค. 60

7.

หุ้นส่วนโรงเรียนกับมหาวิทยาลัย

School-University Partnerships Initiative (SUPi) เป็นโครงการสำคัญของขบวนการขับเคลื่อนให้มหาวิทยาลัยในสหราชอาณาจักรเข้าไปใกล้ชิดกับสังคม ภูมิทัศน์ว่าเป้าหมายหลักของ SUPi คือ สร้างแรงบันดาลใจให้แก่เยาวชนให้เห็นคุณค่าของชีวิตนักวิจัย หรือนักวิชาการ โดยการนำ “cutting-edge research into the classroom” ตามในเอกสาร School-University Partnerships : Lessons from the RCUK School-University Partnerships Initiative (SUPi)²⁰

ในที่นี้ “หุ้นส่วน” มี 3 ฝ่ายคือ นักเรียน ครู และนักวิจัย โครงการนี้สนับสนุนทุนโดย RCUK เริ่มปี ค.ศ. 2013 ในช่วง 4 ปีที่ผ่านมาใช้เงินไป 2.4 ล้านปอนด์ และตามในเอกสารระบุวัตถุประสงค์ 4 ข้อ ที่ความได้ว่า เขาต้องการให้เกิดความร่วมมือระยะยาว (หรือถาวร) ระหว่างมหาวิทยาลัยกับโรงเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพของโรงเรียน

ที่จริงหากมองตามชื่อ School-University Partnerships หุ้นส่วนหลักมี 2 ฝ่ายคือโรงเรียนกับมหาวิทยาลัย ฝ่ายโรงเรียนมีนักเรียนและครูเป็นผู้ดำเนินการและรับผล

²⁰ ดูเพิ่มเติมใน www.publicengagement.ac.uk/sites/default/files/publication/nccpe_supi_lessons.pdf

ประโยชน์ ส่วนมหาวิทยาลัยผู้ดำเนินการและรับผลประโยชน์มี 4 กลุ่มคือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ผู้ฝึกปฏิบัติงานหลังปริญญา และนักวิจัย (รวมทั้งอาจารย์) ผมตีความว่า ความร่วมมือนี้ช่วยเปิดพื้นที่การทำงานของคนมหาวิทยาลัยให้กว้างขึ้น ได้เรียนรู้ในสภาพจริง (ซึ่งในที่นี้คือโรงเรียน) มากขึ้น

จากเอกสารจะเห็นว่า RCUK ออกเงินและกำหนดเป้าหมายมอบให้ NCCPE บริหารโครงการ ซึ่งบริหารแบบประสานงาน แต่ละมหาวิทยาลัยและโรงเรียนที่ร่วมมือกันมีอิสระในการคิดวิธีดำเนินการให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนด แล้ว NCCPE ติดตามประเมินผล และสังเคราะห์ผลการดำเนินการ 4 ปี ออกมาเป็นข้อเรียนรู้ ดีพิมพ์เผยแพร่ในเอกสารนี้ และเว็บไซต์ของ NCCPE

เอกสารระบุข้อเรียนรู้ 6 ข้อ สรุปได้ว่า ภาคทั้ง 3 ฝ่ายได้ประโยชน์ ได้เรียนรู้ และได้แสดงศักยภาพในการสร้างสรรค์ โดยเขาใช้หลักการ co-creation คือได้ร่วมกันสร้างวัสดุประกอบการเรียน เพื่อให้ครูและนักเรียนได้ใช้ในชั้นเรียนอื่นๆ และได้สร้างรูปแบบของชมรมวิชาการหลากหลายแบบขึ้นในมหาวิทยาลัย ให้นักเรียนได้เลือกเข้าร่วมเพื่อการเรียนรู้อย่างอิสระตามความสนใจของตนเองที่ผมเรียกว่า “พื้นที่เรียนรู้ 2/3” ซึ่งมีความสำคัญมากต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาไทย

ใน Engagement Conference 2017 วันแรก ช่วง working sessions มีเรื่อง IRIS : bringing the cutting edge to the classroom ที่มีการจัดการให้นักเรียนชั้นมัธยมจากโรงเรียนต่างๆ สมัครเข้าทำงาน “นักวิทยาศาสตร์น้อย” เพื่อค้นหา (annotate) ยีนจาก genome sequence ของพยาธิแส้ม้า (whipworm) เป็นการเข้าร่วมทีมงานวิทยาศาสตร์จริงๆ และผลงานก็เป็นผลงานจริง คือค้นพบยีนในจีโนมของพยาธิแส้ม้าของคน จะเห็นว่าเขามีหน่วยงานการกุศลชื่อ The Institute of Research in Schools ทำงานขับเคลื่อน “transformation of the student and teacher experience of science” และในกรณีของโครงการค้นหายีนของพยาธิแส้ม้านี้ IRIS ทำงานร่วมกับสถาบัน Sanger ของมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์

NCCPE ได้จัดทำคำแนะนำการทำงานร่วมกับโรงเรียนในเว็บไซด์ เป็นคำแนะนำ แก่ฝ่ายมหาวิทยาลัย บอกข้อจำกัดของโรงเรียน แนะนำให้ปรึกษาหารือกับทางโรงเรียน ก่อนคิดโครงการ และแนะนำกิจกรรมที่สามารถดำเนินการ 9 ประเภท ซึ่งมีกิจกรรม “after school clubs or national schools’ competitions” ซึ่งตรงกับ “พื้นที่เรียนรู้ 2/3” ดังกล่าวข้างต้น

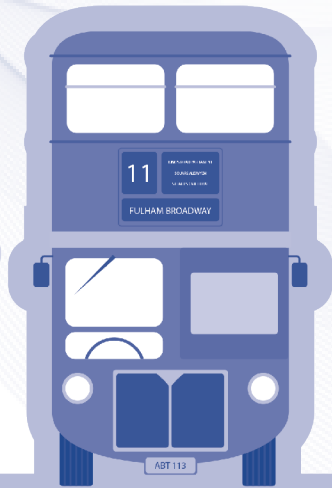
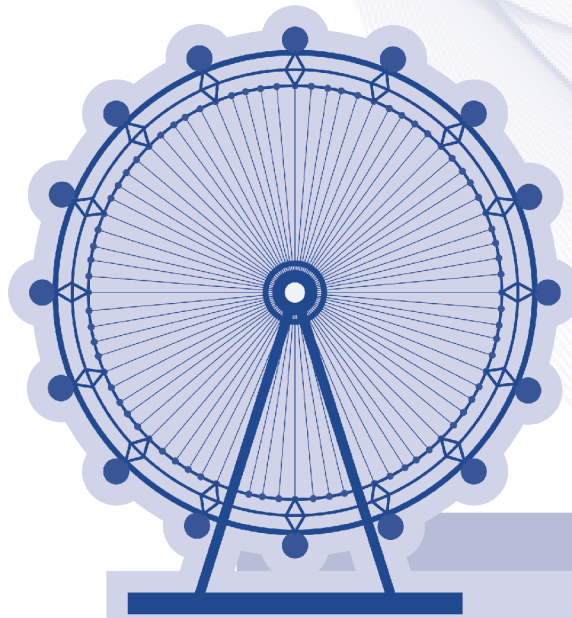
คำแนะนำดังกล่าวนำไปสู่ท่าทีของความร่วมมือที่ไม่ค่อยตรงกับหลักการ engagement ที่เน้นความเป็นหุ้นส่วน ไม่ใช่ความช่วยเหลือ เพราะข้อความในคำแนะนำ บ่งไปทางแนะนำฝ่ายมหาวิทยาลัยเป็นฝ่ายไปชวนโรงเรียน ไม่มีแนะนำฝ่ายโรงเรียน ให้เป็นฝ่ายรุกไปชวนมหาวิทยาลัย ดังนั้น ในการประชุมจึงมี feedback ว่าโครงการนี้ มองโรงเรียนเป็นฝ่ายรับเกินไป ซึ่งทาง NCCPE ก็ยอมรับ

ข้อเรียนรู้สำคัญสำหรับประเทศไทยคือ ควรมี management platform เพื่อ ใช้มหาวิทยาลัยเป็นหุ้นส่วนร่วมกับภาคีหุ้นส่วนอื่นๆ ในพื้นที่ (เช่น อปท., บริษัทเอกชน, หน่วยงานพัฒนาภาคประชาชน) ดำเนินการร่วมกับโรงเรียน เพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้รอบด้านของนักเรียนและเยาวชนนอกโรงเรียน ในทำนองเดียวกันกับ SUPI แต่ดัดแปลง ให้เหมาะสมต่อบริบทไทย management platform นี้ต้องมีการวิจัยและ M&E (monitoring & evaluation) สำหรับใช้หนุนวงจรเรียนรู้ของโครงการนำไปสู่การปรับปรุง โครงการ ที่สำคัญอย่างยิ่งคือ การมี development platform ต่อ “พื้นที่ 2/3” สำหรับ ให้นักเรียนมีอิสระในการเลือกทำกิจกรรมที่ตนรัก อันจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการ 7 ด้าน ตาม 7 vectors of identity development ของ Chickering

วิจารณ์ พานิช

27 ธ.ค. 60

8.

หุ้นส่วนนวัตกรรม

เพื่อบรรลุประเทศไทย 4.0 ตัวขับเคลื่อนสำคัญ 3 ตัวคือ การเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรม และบูรณาการมหาวิทยาลัย 4.0 จึงต้องพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานสร้างสรรค์ โดยต้องเปลี่ยน mindset จากการทำงานนี้ด้วยตนเองแบบแยกส่วน เป็นร่วมมือกับผู้อื่นหรือภาคส่วนอื่น คือต้องทำงานนวัตกรรมร่วมกับหุ้นส่วนนั่นเอง โดยจุดเน้นของเป้าหมายนวัตกรรม คือการยกระดับเศรษฐกิจ สังคม และกลไกการจัดการในภาคส่วนต่างๆ เน้นที่ภาครัฐ

ในการไปร่วมประชุมและดูงานครั้งนี้ไม่มีหัวข้อ engagement for innovation เลย ดังนั้น บทนี้ในหัวข้อนี้จึงได้จากการสังเกตและตีความของผมทั้งสิ้น มีหลักการที่ผมเรียนรู้จากหลายแหล่งว่า หากต้องการให้เกิดนวัตกรรมต้องส่งเสริม “กิจกรรมข้ามแดน” คือให้มีการออกไปนอกความเคยชินเดิมๆ ออกไปเผชิญความแตกต่างหรือความแปลกใหม่ของ “ดินแดนอื่น” วงการอื่นหรือหลักการอื่น กิจกรรม PE จึงน่าจะเป็น “ปุ๋ยอินโอชะ” สำหรับ “ต้นไม้นวัตกรรม”

นวัตกรรมในการวิจัย

นวัตกรรมอันแรกที่ผมจับได้มาจากหลักการ co-creation และพบที่ UCL ดั่งได้เล่าแล้วในตอนที่ 4 คือเรื่อง co-production in health research ที่เขาใช้ผู้ป่วยโรคจิตเป็น “หุ้นส่วน” ในการวิจัยโรคนั้น เพื่อนำ “ข้อมูลมือหนึ่ง” (first-hand information) จากตัวผู้ป่วยเอง นำมาเป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลเพื่อพัฒนาบริการบำบัดรักษาที่เหมาะสมยิ่งขึ้น ผมตีความว่า เป็นนวัตกรรมในระเบียบวิธีวิจัย (research methodology innovation) ที่นำเอาผู้รับผลจากงานวิจัยมาเป็นหุ้นส่วนของการวิจัยด้วย หลักการนี้น่าจะนำไปสู่นวัตกรรมในการทำงานสร้างสรรค์อีกหลายด้าน

นวัตกรรมจากการทำงานหุ้นส่วนสังคม

ที่จริงโครงการ PE ทั้งภาพใหญ่ที่จัดการโดย NCCPE มีเป้าหมายสร้างนวัตกรรมที่มหาวิทยาลัย คือเคลื่อนไปเป็น engaged university²¹ ในมุมมองนี้ มหาวิทยาลัยที่ผูกพันกับสังคมเป็นนวัตกรรมที่ยิ่งใหญ่ และเป็นนวัตกรรมที่ไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ มีการเรียนรู้และพัฒนาการต่อเนื่องไม่มีวันสิ้นสุด

นวัตกรรมที่ผมสะดุดใจมาจาก Working Session: Museum-university partnerships : what have we learned? โครงการ TORCH ของมหาวิทยาลัย Oxford ที่มีวิธีที่แยบยลในการ engage นักวิชาการสายมนุษยศาสตร์เข้ากับสังคม รายละเอียดจะแยกไปเล่าในตอนที่ 10

นวัตกรรมในการทำงานร่วมมือกับภาคธุรกิจเอกชน

นวัตกรรมจากการเป็นหุ้นส่วนกับภาคธุรกิจเอกชน เป็นเรื่องที่เราคุ้นเคยกันโดยทั่วไป และเห็นภาพเป็นรูปธรรมที่ผลิตภัณฑ์และบริการที่มีนวัตกรรม แต่มักเป็นหุ้นส่วนภาคธุรกิจขนาดใหญ่ สำหรับประเทศไทยส่วนที่น่าสนใจคือ หุ้นส่วนกับ SME

²¹ ดูเพิ่มเติมใน www.publicengagement.ac.uk/sites/default/files/publication/manifesto_for_public_engagement_final_january_2010.pdf

ซึ่งประชาคมยุโรปมี EU Framework Programme for Research and Innovation ที่เรียกว่า Horizon 2020 ระบุเกี่ยวกับ Innovation in SMEs²²

นวัตกรรมทางสังคม

HEFCE ได้เผยแพร่บล็อก เรื่อง How higher education can support social innovation เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2559²³ ประกาศให้ทุน Social Innovation 6 โครงการ เป็นเงินรวม 98,000 ปอนด์ ต่อเนื่องจากกิจกรรม Social Innovation Sandpit จะเห็นว่า เราใช้เงินไม่มากดึงดูดให้มหาวิทยาลัยรวมตัวกันทำงานสร้างนวัตกรรมทางสังคม

นวัตกรรมในการใช้นักศึกษาเป็นภาคีพัฒนาพื้นที่

เรื่องนี้เล่าไว้แล้วในตอนที่ 5 เรื่อง Student capital : the power of student engagement²⁴ ซึ่งผมตีความว่าเป็นทั้งนวัตกรรมของบทบาทนักศึกษาต่อการพัฒนาพื้นที่ และนวัตกรรมด้านการเรียนรู้

นวัตกรรมด้านการจัดการการเปลี่ยนแปลง

นวัตกรรมที่ยิ่งใหญ่ที่สุดที่ผมได้เรียนรู้จากการเดินทางไปประชุมและศึกษาดูงาน ครั้งนี้คือ *นวัตกรรมด้านการจัดการการเปลี่ยนแปลง (change management)* ต่อสถาบันอุดมศึกษา ที่สหราชอาณาจักรดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ และเมื่อศึกษาในเว็บไซต์ก็พบว่า ประชาคมยุโรป สหรัฐอเมริกา และแคนาดา ก็ดำเนินการในลักษณะคล้ายคลึงกัน เพื่อ transform อุดมศึกษาให้มี mindset, วิธีการ, และวัฒนธรรมหุ้นส่วนสังคม (public engagement)

²² ดูเพิ่มเติมใน <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/h2020-section/innovation-smes>

²³ ดูเพิ่มเติมใน <http://blog.hefce.ac.uk/2016/03/03/how-higher-education-can-support-social-innovation/>

²⁴ ดูเพิ่มเติมในเอกสาร Bristol Method: Green Capital: Student Capital ที่ www.bristol2015.co.th/media/filer_public/6f/d3/6fd3fa25-0041-4c9e-a3dd-ed2b55f07073/bristol_method_student_capital_module_finalml.pdf

มองจากมุมของไทยนวัตกรรมที่ผมเห็นคือ ยุทธศาสตร์จัดการการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก ใช้พลังของความรู้, การริเริ่มสร้างสรรค์, การเรียนรู้, ข้อมูล, และกระบวนการเครือข่ายในการขับเคลื่อน ที่ผมติดใจมากคือ *การสร้าง platform และ framework* ของระบบภาพใหญ่ เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้ภาคีมองเห็นภาพใหญ่ ให้รู้ว่าเป้าหมายเชิงอุดมการณ์คืออะไร เป้าหมายเชิงรูปธรรมคืออะไรบ้าง ยุทธศาสตร์ของการบรรลุเป้าหมายคืออะไรบ้าง และกิจกรรมเพื่อการบรรลุเป้าหมายมีอะไรบ้าง ตนเองอยู่ตรงไหน มีระดับของการเชื่อมโยงหุ้นส่วนอยู่ในระดับไหน เพื่อจะได้หาทางพัฒนาตนเอง โดยตัวช่วยสำคัญคือกรณีตัวอย่างความสำเร็จขององค์กรในเครือข่าย และข้อมูลจากการประเมินการเปลี่ยนแปลงในภาพใหญ่เป็นระยะๆ รายละเอียดของ framework อยู่ในตอนที่ 5

วิจารณ์ พานิช

28 ธ.ค. 60

9.

พลังขับเคลื่อนความสัมพันธ์ กับหุ้นส่วน

“Framework เป็น scaffold สำหรับช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องมองเห็นภาพเชิงอุดมการณ์หรือนามธรรมของกิจกรรมหุ้นส่วนสังคม เชื่อมโยงกับกิจกรรมหรือการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม โดยมองเห็นภาพย่อยเชื่อมโยงกับภาพรวม เป็นพลังขับเคลื่อนการเดินทางไกลของขบวนการ PE ให้เกิดความต่อเนื่อง และมีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ยอมรับความแตกต่างของแต่ละมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะยอมรับระดับของการบูรณาการกิจกรรมหุ้นส่วนสังคมว่าบางมหาวิทยาลัยอาจเพิ่งเริ่มต้น บางมหาวิทยาลัยเดินทางมาไกลในระดับหนึ่งแล้ว และมีความโดดเด่นในบางด้าน”

คำว่า “พลังขับเคลื่อน” ในที่นี้ผมเอามาจากคำภาษาอังกฤษว่า driver
นักวิชาชีพเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคมในฐานะพลังขับเคลื่อน

ผมถูกคิดขณะเข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยเรื่อง Museum-university partnerships : what have we learned? ในช่วงเช้าของการประชุมวันแรก (6 ธันวาคม 2560) หลังจากรำเสนาอภรณ์ศึกษาจากมหาวิทยาลัยอ็อกซฟอร์ด, มหาวิทยาลัยลิเวอร์พูล, และ

มหาวิทยาลัยเอดินเบิร์ก ในช่วงของการถาม-ตอบและอภิปรายแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น อาจารย์ภาควิชากายวิภาคศาสตร์ จากคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอดินเบิร์กชื่อ Tom Gillingham กล่าววาทะที่สะกิดใจผมว่า อาจารย์ไม่ใช่พลังหลัก (driver) ของการขับเคลื่อน engagement อาจารย์เป็นพลังอำนวยความสะดวก (facilitator) ซึ่งหมายความว่า ต้องมีนักวิชาชีพเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคม เป็นกำลังหลักในการทำงาน engagement

อาจารย์มหาวิทยาลัยในฐานะพลังขับเคลื่อน

ในการพูดคุยกันเป็นส่วนตัวระหว่างทีมไทยกับรองผู้อำนวยการ NCCPE คือ Sophie Duncan ผู้คล่องแคล่ว ตอนรับประทานอาหารเที่ยง วันที่ 6 ธันวาคม 2560 เธอบอกว่า มี 3 มหาวิทยาลัยที่มีศาสตราจารย์ด้าน Public Engagement คือ Open University, Kimberly University, และ Queen Mary University of London และใน brochure ฉบับมีรายละเอียดของการประชุมที่เขาส่งให้เรา มีหัวข้อของการประชุมกลุ่มย่อย (Working Sessions) ที่จัดพร้อมกัน 6 ห้อง

ห้องแรกหัวข้อ Leading engagement มีวิทยากรท่านหนึ่งชื่อ Richard Holliman, Professor of Engaged Research, Open University อ่านประวัติของท่านแล้ว ผมก็ตีความว่า พลังขับเคลื่อนความสัมพันธ์กับหุ้นส่วนมีหลายมิติ หลายระดับ นักวิชาชีพเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคมเป็นพลังหลักระดับหนึ่ง มิติหนึ่ง นักวิจัยเชิงระบบ เชิงขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง อย่างศาสตราจารย์โฮลลิแมนก็เป็นพลังหลักอีกมิติหนึ่ง เป็นพลังหลักเชิงขับเคลื่อนระบบ

ดังนั้น อาจารย์มหาวิทยาลัยบางคนอาจแสดงบทบาทเป็นพลังหลักในการขับเคลื่อนความร่วมมือกับหุ้นส่วนเพื่อพัฒนาสังคม และอาจารย์อีกส่วนหนึ่ง (ส่วนใหญ่?) ทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุน (facilitator)

ซาลา (platform) และกรอบ (framework) การทำงาน

ผมตีความต่อว่า พลังขับเคลื่อนสำคัญอีกมิติหนึ่งคือ platform และ framework ในการจัดการการเปลี่ยนแปลงให้ไปถึงระดับเปลี่ยนวัฒนธรรม ดังเล่าแล้วในตอนที่ 5 และ 8 ยกตัวอย่าง framework สำหรับประเมินการ embed PE เข้าในหลักสูตร

ดังในเอกสาร Embedding Public Engagement in the Curriculum: A Framework for the Assessment of Student Learning from Public Engagement และเอกสาร DRAFT Attributes Framework for Public Engagement for university staff and students

Framework ด้านต่างๆ เหล่านี้ ผมตีความว่า เป็น scaffold สำหรับช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องมองเห็นภาพเชิงอุดมการณ์หรือนามธรรมของกิจกรรมหุ้นส่วนสังคม เชื่อมโยงกับกิจกรรมหรือการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม โดยมองเห็นภาพย่อยเชื่อมโยงกับภาพรวม เป็นพลังขับเคลื่อนการเดินทางไกลของขบวนการ PE ให้เกิดความต่อเนื่องและมีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ยอมรับความแตกต่างของแต่ละมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะยอมรับระดับของการบูรณาการกิจกรรมหุ้นส่วนสังคมว่า บางมหาวิทยาลัย อาจเพิ่งเริ่มต้น บางมหาวิทยาลัยเดินทางมาไกลในระดับหนึ่งแล้วและมีความโดดเด่นในบางด้าน

เขาใช้ framework เหล่านี้ในการรับสมัครมหาวิทยาลัยที่ประเมินตนเองแล้ว คิดว่าตนเองมีผลงานเข้าเกณฑ์ในระดับที่จะได้รับการยกย่อง เมื่อมีการประเมินยืนยันก็ได้รับการยกย่องรางวัล เช่น การยกย่องให้ Engage Watermark Award ที่ผมตีความว่าเกณฑ์การประเมินคือ framework อย่างหนึ่ง

ผมพยายามสังเกตและค้นหา framework ที่จะช่วยขับเคลื่อนหุ้นส่วนความร่วมมือ (เช่น ภาครัฐกิจเอกชน, ภาคประชาสังคม, ภาคองค์การปกครองท้องถิ่น, ภาคศิลปะ, ภาคองค์การการกุศล เป็นต้น) แต่หาไม่พบ จึงมีความคิดว่า ในบริบทไทยควรมี framework ความร่วมมือของหุ้นส่วนพัฒนาพื้นที่สำหรับใช้เป็นพลังขับเคลื่อนด้วย

REF ในฐานะพลังขับเคลื่อน

REF ย่อมาจาก Research Excellence Framework ดำเนินการรอบแรกในปี ค.ศ. 2014 ประเมินรอบต่อไปในปี 2021 REF เข้ามาแทนการประเมินความเข้มแข็งด้านงานวิจัยของมหาวิทยาลัยแบบเดิมคือ RAE ซึ่งทำครั้งสุดท้ายในปี 2008 เขาใช้เวลาเตรียมการ REF 2014 ยาวนานถึง 3 - 4 ปี และมีรายละเอียดมาก ดังในเอกสาร Assessment framework and guidance on submissions (updated to include

addendum published in January 2012)²⁵ ผมตีความว่า REF เป็นพลังขับเคลื่อน PE ด้านการวิจัยเพราะ REF ให้น้ำหนักต่อ impact ของผลงานวิจัยถึง 20% โดยนิยามคำว่า impact ละเอียดมาก ส่วนมากเป็น impact ต่อสังคม หรือต่อภายนอกมหาวิทยาลัย ทำให้ engaged research มีผลต่อการได้คะแนน REF สูง อันส่งผลต่อเนื่องต่อจำนวนเงินงบประมาณสนับสนุนการวิจัยจากรัฐบาล

หากอ่านรายละเอียดในเอกสารจะเห็นว่า REF ไม่ได้เอียงไปทาง engaged research สุดๆ เขายังให้น้ำหนักของความเข้มข้นและความใหม่ทางวิชาการของผลงานวิจัยถึงร้อยละ 65 น้ำหนักอีกร้อยละ 15 ให้แก่บรรยากาศของงานวิจัยในมหาวิทยาลัย เน้นที่ความคึกคักและความต่อเนื่องยิ่งขึ้น

หน่วยประสานงานสร้างการเปลี่ยนแปลง

นี่คือ หน้าแรกของ NCCPE ตามที่เล่าแล้วในตอนที 1 ยิ่งศึกษาผมก็ยิ่งพิศวงใน ยุทธศาสตร์และวิธีการสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก ที่มีเป้าหมายลึกไปถึงการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษา ที่ได้รับการสนับสนุนและร่วมมือกันทำ หลากหลายฝ่ายในสหราชอาณาจักร รวมทั้งร่วมมือกับต่างประเทศ

ผมตีความว่า เคล็ดลับสำคัญคือ ทำให้เป็นระบบการเดินทางไกลที่มีเป้าหมาย เจิงนามธรรมชัดเจน มีเป้าหมายเชิงรูปธรรมที่ช่วยกันทำให้ชัดเจนเรื่อยๆ และช่วยกัน เรียนรู้พัฒนาวิธีการบรรลุเป้าหมายเหล่านั้นในแบบที่ร่วมกันคิดร่วมกันลงมือทำ ไม่ใช่ใช้วิธีการให้หน่วยเหนือกำหนดวิธีการแล้วสั่งการให้ปฏิบัติอย่างที่มักใช้กันอยู่ในประเทศไทย เป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์แนวระนาบเพื่อร่วมกันสร้างการเปลี่ยนแปลง ซึ่งก็คือใช้หลัก ภาควิชา (engagement) กับมหาวิทยาลัยในการสร้างวัฒนธรรมมหาวิทยาลัย หุ่นส่วนสังคมนั่นเอง

วิจารณ์ พานิช

28 ธ.ค. 60

²⁵ ดูเพิ่มเติมใน www.ref.ac.uk/2014/media/ref/content/pub/assessmentframeworkandguidanceonsubmissions/GOS%20including%20addendum.pdf

10.

เชื่อมโยงนักมนุษยศาสตร์ กับหุ้นส่วน

แผ่นปลิวของโครงการ TORCH²⁶ ภายใต้ The Oxford Centre in the Humanities มหาวิทยาลัยอ็อกซฟอร์ด ที่แจกในงาน Engage Conference 2017 บอกว่า “Launched in May 2013, TORCH provides an important opportunities for Oxford’s humanities scholars to collaborate with researchers across a wide range of disciplines and institutions; work with academics across all stages of their academic careers; develop partnerships with public and private institutions; engage with wider audiences; and bring together academic research, diverse industries, and the performing arts.” ผมตีความว่า TORCH เป็นกลไกช่วยสร้างบทบาทของนักวิชาการด้านมนุษยศาสตร์ให้มีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ผ่านความร่วมมือที่หลากหลาย กิจกรรมหุ้นส่วนสังคมช่วยสร้างหรือฟื้นความมีชีวิตชีวาของศาสตร์ที่ทำท่าจะตาย ผ่านการทำงานเชื่อมโยงศาสตร์อื่น และเชื่อมโยงชีวิตจริง

²⁶ www.torch.ox.ac.uk

แผ่นปลิวดังกล่าวสรุปผลงานว่า “20+ research networks, 9 major research programmes, 10+ knowledge exchange fellows, 30+ early career fellows, 350+ research-lad events with over 13,000 attendees”

หน้าหลักของเว็บไซต์ของ TORCH สรุปผลงานที่ผ่านมาว่า “TORCH hosted a range of interdisciplinary projects, collaborating with all 9 humanities faculties, departments in the sciences, and cultural organisations. Some of the highlights included the launch event for its headline series Humanities and Science ‘Narrative and Proof’ ...” ยืนยันสมมติฐานของผม เพราะในตอนถัดมาเว็บไซต์ระบุว่า “Since its creation, TORCH has raised £1.2 million in grants and philanthropy so far to develop research projects.”

ศาสตร์ได้รู้สึกว่าการจะได้รับความนิยมน้อย มีบทบาทน้อยในสังคม น่าจะแสวงหาช่องทางสร้าง “ซาลา” (platform) การทำงานใหม่ ให้สามารถเข้าไปเชื่อมโยงกับหุ้นส่วนที่เหมาะสมในสังคม เพื่อให้ความรู้ในศาสตร์นั้นได้เป็น “ทุนทางปัญญา” (intellectual capital) ให้แก่วงการที่เข้าไปเป็นหุ้นส่วน

จะทำเช่นนั้นได้ คนในศาสตร์นั้นต้องพัฒนา “กระบวนทัศน์ที่เปิดออกสู่ภายนอก” (outward-looking mindset) และมุ่งสร้างสรรค์วิชาการบนฐานชีวิตจริงในปัจจุบันและอนาคต เพิ่มจากที่บางศาสตร์ทำงานวิชาการบนฐานเอกสารหรือเรื่องราวแห่งอดีต การเปลี่ยนแปลงนี้ต้องการ “ตัวช่วย” คือ ขบวนการเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคมที่มีกลไกต่างๆ ตามที่เล่าในบันทึกชุด “เรียนรู้มหาวิทยาลัยหุ้นส่วนสังคมที่สหราชอาณาจักร” นี้

ศาสตร์ที่แข็งตัวเคลื่อนไหวน้อย เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ก็จะมี เพราะจะมีการ “ผสมพันธุ์” ข้ามศาสตร์ ข้ามพรมแดนหุ้นส่วน บังเกิดสิ่งใหม่ (emergence) ขึ้นจากความซับซ้อนและเป็นพลวัต ทำให้ศาสตร์นั้นมีวิวัฒนาการต่อเนื่องไม่สิ้นสุด

วิจารณ์ พานิช

20 พ.ย. 60 เพิ่มเติม 20 ธ.ค. 60

11.

หุ้นส่วนเชิงพื้นที่

ในการประชุม Engagement Conference 2017 วันที่สอง ผู้บรรยายนำคนแรกคือ ศาสตราจารย์ Nancy Cantor, Chancellor, Rutgers University, Newark, New Jersey, USA ในหัวข้อ Collaboration and interdependence : universities as anchor institutions มีความหมายว่า มหาวิทยาลัยเป็น “เสาหลัก” ของพื้นที่ ซึ่งเป็นรูปแบบของ “หุ้นส่วนเชิงพื้นที่” (*place-based engagement*)²⁷ ที่ได้แนวทางมาจาก National Anchor Institution Task Force ของสหรัฐอเมริกา²⁸ ที่เมื่อเข้าไปอ่านก็เห็นได้ชัดว่า ขบวนการ PE ของมหาวิทยาลัยมีอยู่ในสหรัฐอเมริกาด้วย

ท่านเล่าเรื่องเมือง Newark ที่เป็นเขตอุตสาหกรรมเก่า ที่กลายเป็นแหล่งเสื่อมโทรมทางสังคมและเศรษฐกิจที่ตัวเลขสถิติต่างๆ แสดงความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางสังคมอย่างรุนแรง บันทึบนอนาคตของเยาวชน ปัญหาในระดับวิกฤตินี้กลายเป็นโอกาสให้มหาวิทยาลัยริทเกอร์ส สถาบันอื่นๆ และเครือข่ายประชาสังคมในพื้นที่ร่วมกันเข้าไปดำเนินการฟื้นฟูเปลี่ยนแปลงร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

²⁷ ดูเพิ่มเติมใน http://www.newark.rutgers.edu/sites/default/files/nj_anchor_coalition_speech--final_formatted-_14_pt.pdf

²⁸ ดูเพิ่มเติมใน <http://pennur.upenn.edu/initiatives/national-anchor-institution-task-force-1>

โดยเขาใช้คำว่ามหาวิทยาลัยทำหน้าที่เชิง “สมอเรือ” (anchor) คือปักหลักอยู่กับที่ ร่วมทุกข์ร้อนกับปัญหา และเข้าร่วมดำเนินการแก้ไข แต่เขาขยายความที่หลังว่า เขาเป็น “agile anchor” ไม่ใช่ “static anchor” คือเป็นหลักที่มีชีวิตมีพลังเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง

กิจกรรมหลักที่ดำเนินการ ได้แก่ community-engaged science; strong, safe neighborhoods; education attainment = prosperity; และ tending to democracy ผมแปลกใจที่เขาไม่เอ่ยเรื่องการสร้างงานเป็นกิจกรรมหลัก ทั้งๆ ที่ในเป้าหมายระบุว่า จะสร้างงานใหม่ 1,020 งาน ภายในปี 2020 ให้แก่เมือง Newark ทั้ง 4 มหาวิทยาลัยที่เราไปเยี่ยม คือ UWE, UoB, QMUL, และ UCL ต่างก็ยึดหลัก เข้าไปเป็น “หลักโน้ลั่น” เพื่อร่วมเป็นหุ้นส่วนพัฒนาพื้นที่ ซึ่งในทางกลับกันก็เป็นช่องทางให้มหาวิทยาลัยทำงานที่เชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคม สร้างผลงานผ่านการเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคม และเป็นช่องทางให้ได้รับการสนับสนุนทุนดำเนินการ

University of Western England และ University of Bristol อยู่ในเมืองบริสตอล ผลงานหุ้นส่วนสังคมที่เขาภูมิใจที่สุดคือ การที่นครบริสตอลได้รับยกย่องจาก อียู ให้เป็น Green Capital โดยมหาวิทยาลัยทั้งสองเข้าร่วมพัฒนาเมืองอย่างแข็งขัน

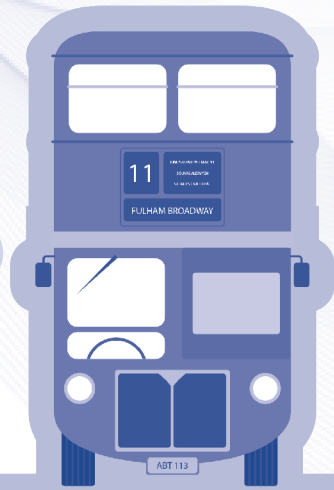
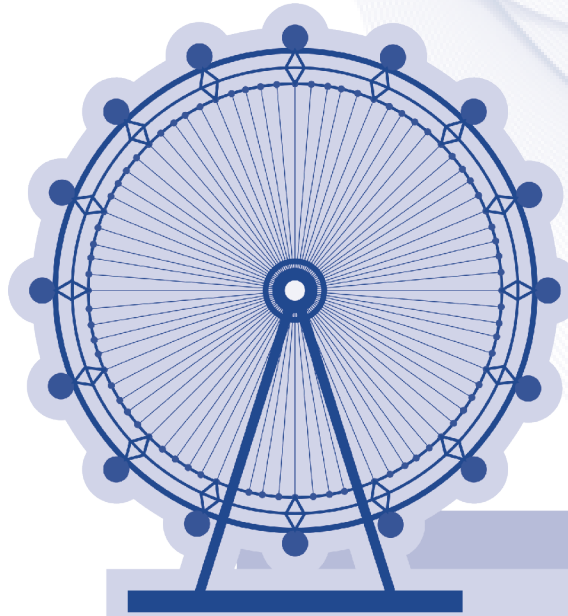
Queen Mary University of London อยู่ในย่านตะวันออก ที่เป็นถิ่นคนยากจนของลอนดอน และมีเป้าหมายตั้งแต่ก่อตั้งโดย Queen Victoria ในปี ค.ศ. 1887 ให้ทำหน้าที่ช่วยเหลือคนยากจน โดยมีการสร้างอาคาร People’s Palace สำหรับให้ชาวเมืองเข้ามาใช้มหาวิทยาลัยเป็นที่พบปะพูดคุยและเรียนรู้ และอุดมการณ์นั้นยังสืบเนื่องมาจนปัจจุบัน

University College London เป็นมหาวิทยาลัยวิจัยระดับแนวหน้าของโลก ตามที่เราไปเยี่ยมและเขานำเสนอโครงการที่ UCL ใช้เชื่อมโยงหุ้นส่วนในพื้นที่ นครลอนดอนและปริมนทอล อย่างได้ผลดีคือ โครงการ CRAE (Centre for Research in Autism and Education) ที่เล่าไว้แล้วในตอนที่ 4

จริงๆ แล้วกิจกรรมของมหาวิทยาลัยเพื่อเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคมในพื้นที่ มีหลากหลายรูปแบบ หลากหลายกิจกรรม รูปแบบที่มักใช้ในทุกมหาวิทยาลัยคือการเข้าไปร่วมจัดกิจกรรมในงานเทศกาล (festival) ที่จัดกันเป็นประจำอยู่แล้ว และ NCCPE ก็ได้ออกเอกสารแนะนำวิธีดำเนินการ ดูได้ที่ www.publicengagement.ac.uk

วิจารณ์ พานิช

31 ธ.ค. 60

12.

หุ้นส่วนอุตสาหกรรม

University of Western England

เรื่องราวของหุ้นส่วนอุตสาหกรรมที่ชัดเจนที่สุดที่เราไปเรียนรู้ได้จาก University of Western England (UWE) ซึ่งมีพื้นฐานเดิมเป็นวิทยาลัยโพลีเทคนิค แล้วยกฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยเทคโนโลยี และเป็นมหาวิทยาลัยที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในเซตอังก์แลนด์ ตะวันตก คือมีนักศึกษา 27,000 คน และผลิตนักศึกษาตรงกับงานมากที่สุด เนื่องจากมหาวิทยาลัยนี้อยู่ในเมืองบริสตอลซึ่งมีบริษัทผลิตเครื่องบินยักษ์ใหญ่คือ Airbus ตั้งอยู่ เขาจึงหายุทธศาสตร์สร้างความร่วมมือกับบริษัทแอร์บัส

เนื่องจาก ดร. นงเยาว์ ศรีพรหมสุข ผู้ประสานงานของเราแจ้งความประสงค์ว่า เราอยากเรียนรู้เรื่องราวของความร่วมมือระหว่าง UWE กับบริษัท Airbus เขาจึงจัดให้ Prof.Yufeng Yao ศาสตราจารย์ด้าน Aerospace engineering และ Dr. Steven Wright อาจารย์ด้าน Avionics, systems and electronics มาเล่าให้เราฟัง ผมจดและถ่ายรูปลดการนำเสนอไว้อย่างดี แต่ไฟล์สูญหายหมดเพราะคอมพิวเตอร์เสีย มาได้ข้อมูลสรุปจากรายงานของ ดร. นงเยาว์ ซึ่งกรุณาแชร์ให้ผมทราบ จึงขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้ นอกจากนั้นผมเขียนขึ้นใหม่จากความจำและการค้นเว็บไซต์

ผมตีความว่า เพื่อเชื่อมโยงหุ้นส่วนอุตสาหกรรมสร้างเครื่องบิน UWE ใช้ยุทธศาสตร์ดึงดูดคนที่ทั้งมีความรู้และประสบการณ์ในอุตสาหกรรมนั้นมาเป็นอาจารย์อย่างกรณี Dr. Wright เคยทำงานทั้งในบริษัท Rolls Royce และ Airbus เป็นเวลารวมกว่า 20 ปี แล้วมาเป็นอาจารย์ จึงรู้ความต้องการของบริษัทผลิตเครื่องบินเป็นอย่างดี ว่าต้องการพัฒนาเทคโนโลยีส่วนใดบ้าง เมื่อไปร่วมประชุมวิชาการด้านนี้ ได้พบคนจากบริษัท Airbus ก็ได้คุยกันและนำไปสู่ความร่วมมือพัฒนาเทคโนโลยีขั้นแนวหน้าที่ทางบริษัทต้องการ ในการนำเสนอเขาเอ่ยถึงประเด็นวิจัย ซึ่งคนอยู่นอกสาขาวิชาอย่างผมจำไม่ได้ ที่จดไว้ก็สูญหายหมด

จำได้ว่า ทีม PE บอกเราว่า UWE มีความร่วมมือกับบริษัทอุตสาหกรรม 35 บริษัท ผมค้นพบเว็บไซต์ของ Department of Arts and Cultural Industries มีข้อมูลที่สะท้อนการมีหุ้นส่วนกับภาคอุตสาหกรรมศิลปะและวัฒนธรรมอย่างชัดเจน

ในเว็บไซต์ของ UWE Bristol Business School สะท้อนภาพของการมีหุ้นส่วนภาคธุรกิจชัดเจน เว็บไซต์ของสองหน่วยงานนี้สะท้อนภาพที่กิจกรรมหุ้นส่วนสังคมฝัง (embedded) อยู่ในกิจกรรมตามปกติ UWE Bristol Strategy 2020 มีบทที่ระบุ Community and Public Engagement อย่างชัดเจน

ตอนไปเยี่ยม UWE เราเดินผ่าน Robotics Laboratory ที่ ดร.นงเยาว์บอกว่า มีชื่อเสียงและผลงานร่วมมือกับภาคธุรกิจเอกชนมาก กลับมาที่บ้านค้นพบเว็บไซต์ <http://www.brl.ac.uk/businessengagement.aspx> บอกว่า robotics lab แห่งนี้เป็นห้องปฏิบัติการวิจัยสหวิทยาการทางวิชาการที่ใหญ่ที่สุดในสหราชอาณาจักร มีนักวิจัยจากทั้งภาควิชาการและภาคอุตสาหกรรมรวมกว่า 200 คน ทำงานวิจัยด้าน robotics, intelligent autonomous systems, และ bioengineering ในระดับก้าวหน้าในโลก เสียดยที่เขาไม่ได้จัดให้เราเข้าชม

University of Bristol

ตอนเราไปศึกษาดูงานในวันที่ 4 ธันวาคม 2560 เขามีหัวข้อบรรยายสรุปเรื่องกิจกรรมหุ้นส่วนกับภาคธุรกิจ และสไลด์แรกของ PowerPoint มีดังนี้

☛ Different modes of industry engagement

- Undergraduate projects
- Postgraduate projects
- Consultancy
- Industrial secondments – either an academic into a company or vice versa
- Research collaboration
- Patenting/licensing
- Spin-out companies

University of

BRISTOL

GotoKnow @vicharnpanich

จะเห็นว่า มีกิจกรรมเพื่อเชื่อมโยงหุ้นส่วนอุตสาหกรรมถึง 7 ประเภท ทำให้ผมนึกในใจว่า หัวใจของการจัดการความเชื่อมโยงหุ้นส่วนคือ การทำให้เกิดการเสริมพลัง (synergy) ระหว่างกิจกรรมต่างประเภท คือต้องไม่ทำงานแบบแยกส่วน ต้องทำงานอย่างเชื่อมโยงเป็นระบบ ซึ่งหมายความว่า กิจกรรมเชื่อมโยงหุ้นส่วนอุตสาหกรรมต้องเชื่อมกับกิจกรรมเชื่อมโยงหุ้นส่วนอื่นๆ เช่น นักศึกษา การวิจัย การพัฒนาพื้นที่ เป็นต้น นี่คือข้อเรียนรู้ประเด็นหนึ่งที่ผมขอเสนอแก่วงการเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคมของมหาวิทยาลัยไทย

ลักษณะพิเศษของการจัดการหุ้นส่วนอุตสาหกรรมของมหาวิทยาลัยบริสตอลคือ เขามี Industry Advisory Board ช่วยชี้แนะแนวทางดำเนินการ

Queen Mary University of London

ตอนไปเยี่ยมเขาไม่ได้เล่าเรื่องหุ้นส่วนอุตสาหกรรม แต่เมื่อกลับมาค้นเว็บไซต์พบ Research and Industrial Engagement Showcase 2014 at Queen Mary เล่าเรื่องราวเชิงนิทรรศการผลงาน และการพบปะกับภาคีหุ้นส่วนในภาคอุตสาหกรรม²⁹

University College London

เนื่องจากเขาจัดให้เราไปเยี่ยม IOM (Institute of Education) ตอนเราไปเยี่ยมชมจึงไม่ได้ข้อมูลเรื่อง หุ้นส่วนอุตสาหกรรมของ UCL เลย แต่เมื่อกลับมาค้น ก็เกิดด้วยคำว่า industry engagement UCL³⁰ จึงพบว่า มีอยู่ที่คณะวิศวกรรมศาสตร์ เป็นหลัก อ่านสาระแล้วจะเห็นความเป็นมหาวิทยาลัยวิจัยระดับโลกของ UCL เพราะหัวข้อความร่วมมือวิจัยเป็นเรื่องก้าวหน้ามาก เช่น internet of things, machine learning, bioprocessing เป็นต้น

วิจารณ์ พานิช

31 ธ.ค. 60

²⁹ www.qmul.ac.uk/media/news/items/se/143079.html

³⁰ www.engineering.ucl.ac.uk/industry-engagement/introducing-emerging-tech/

13.

หุ้นส่วนศิลปะ วัฒนธรรม และกีฬา

เรื่องราวของหุ้นส่วนศิลปะและวัฒนธรรมรูปแบบที่พบบ่อยที่สุดคือ การจัดหรือไปเข้าร่วมงานเทศกาล (festival)

ใน Engagement Conference 2017 วันแรกช่วง working sessions มีเรื่อง *Festivals and collaborative engagement* ที่ผมไม่ได้เข้าร่วม แต่อ่านสาระย่อจากเอกสารการประชุมพบว่า เป็นเรื่องแนวทางสร้างความร่วมมือจัดงานเทศกาล โดยมี event organizer เป็นผู้จัด ตัวอย่างงานเทศกาลในประเทศไทยที่มหาวิทยาลัยจัด เช่น งานวันเด็ก, งานเกษตรแฟร์, งานเกษตรภาคใต้, งานฟุตบอลประเพณี จุฬา - ธรรมศาสตร์ เป็นต้น ในประเทศไทยถือเป็นงานบริการวิชาการหรืองานรื่นเริง แต่สามารถปรับให้เป็นงานเชื่อมโยงหุ้นส่วน (engagement) ได้ หากปรับวิธีดำเนินการ ให้ภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การกำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ การลงทุน การจัด และการประเมินผล

ผมคิดว่า กิจกรรมหุ้นส่วนศิลปะ วัฒนธรรม และกีฬา เป็นกิจกรรมเชื่อมโยงภาคีหุ้นส่วนที่จัดง่ายที่สุดหรือเรากันเคยที่สุด และมีการจัดกันอยู่แล้วโดยมหาวิทยาลัยไทย ประเด็นท้าทายคือ ทำอย่างไรจึงจะเคลื่อนตัวจากการจัดแบบงานบริการวิชาการหรืองานรื่นเริงล้วนๆ มาเป็นงานเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคม ที่ UCL จัดหน่วย Public

Engagement อยู่ภายใต้การบริหาร UCL Culture สะท้อนภาพการมองบทบาทของกิจกรรม PE ว่าเป็นการเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรก็ได้ หรือมองว่ากิจกรรม PE เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางวัฒนธรรมเป็นหลักใหญ่ก็ได้

ในปี ค.ศ. 2011 กระทรวง Culture, Media and Sport และ ESRC (Economic & Social Research Council) ของสหราชอาณาจักร ตีพิมพ์ผลการวิจัยประเมินสถานภาพ International comparisons of public engagement in culture and sport³¹ อ่านสาระในรายงานแล้วพบว่า ไม่ใช่เรื่อง PE ของมหาวิทยาลัย แต่เป็นเรื่องของการที่ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมและกีฬาในประเทศต่างๆ ในยุโรป ซึ่งมีอัตราสูงมากในทุกประเทศ และเขามองเชื่อมโยงกับการมีชีวิตที่ดีและมีรายได้สูงเพียงพอของพลเมือง ผมมองว่า มหาวิทยาลัยสามารถใช้ข้อมูลในรายงานนี้เป็นพื้นฐานในการคิดยุทธศาสตร์หุ้นส่วนศิลปวัฒนธรรมและกีฬาได้มาก

การจัดหน่วยวิชาการเชิงประยุกต์ในสาขาศิลปวัฒนธรรมและกีฬา เป็นเครื่องมือหนึ่งของการเชื่อมโยงหุ้นส่วนฝ่ายวิชาการเข้ากับฝ่ายธุรกิจและฝ่ายบริหารบ้านเมือง ดังกรณี University of the West of England มีภาควิชา Department of Arts and Cultural Industries ช่วยให้มีการทำงานร่วมเป็นเนื้อเดียวกันระหว่างฝ่ายวิชาการกับฝ่ายใช้ศาสตร์นั้นในการทำมาหากิน

เว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย Warwick Centre for Cultural and Media Policy Studies ชี้ให้เห็นว่า งานวิจัยเชิงนโยบายด้านวัฒนธรรมและสื่อ สามารถใช้เป็นช่องทางเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคมได้

วิจารณ์ พานิช

31 ธ.ค. 60

³¹ ดูเพิ่มเติมใน www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/77843/Int_comparisons_public_participation_in_culture_and_sport-Aug2011.pdf

14.

ศูนย์เชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคม

หน่วยหรือศูนย์เชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคมที่เราได้ไปเรียนรู้ชัดเจนที่สุดคือ หน่วยของ มหาวิทยาลัยบริสตอล บรรยายสรุปโดย Kate Miller, Head of Public Engagement Unit, Research and Enterprise Development จากการไปเยี่ยมชมเรียนรู้เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2560 และเราได้รับ PowerPoint ของการนำเสนอในภายหลัง ในการเขียนบันทึกนี้ผมใช้ข้อมูลจากรายงานของ ดร.นงเยาว์ ศรีพรมสุข และจาก PowerPoint ที่มหาวิทยาลัยบริสตอลส่งมาให้ ขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้

ท่านผู้อ่านควรอ่านตอนที่ 14 นี้เชื่อมโยงกับตอนที่ 6 เรื่อง วิชาชีพเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคม โดยที่ตอนที่ 6 เน้นตัวบุคคล ส่วนตอนที่ 14 นี้เน้นการจัดองค์กร (organization) เพื่อให้ นักวิชาชีพเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคมทำงานได้ผลกระทบชัดเจน

ยุทธศาสตร์การเป็นมหาวิทยาลัยเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคม (Engaged University Strategy)

เอกสาร Engaged University Strategy³² ระบุการเชื่อมโยงหุ้นส่วนใน 4 ระดับ คือ

- หุ้นส่วนและความร่วมมือด้านการสอนและวิจัย
- การทำงานของอาจารย์ นักศึกษา และบริการต่างๆ ให้แก่กิจการสาธารณะ
- การให้คุณค่าและการเรียนรู้จากความเชี่ยวชาญภายนอกมหาวิทยาลัย
- สร้าง “ซาลา” (platform) เพื่อขยายความรู้สาธารณะ

Kate Miller ตีความเอกสารเดียวกัน ออกมาเป็นยุทธศาสตร์ 4 จุดเน้นคือ

- การเชื่อมโยงหุ้นส่วนนอกวงวิชาการ
- เชื่อมโยงเชิงลึก มีคุณภาพสูง และต่อเนื่องกับหุ้นส่วน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และสาธารณะ
- นิยาม engagement เป็นกระบวนการหรือปฏิสัมพันธ์ที่มีการรับฟังกัน สองทาง โดยมีเป้าหมายที่ผลประโยชน์ร่วมกัน
- ยุทธศาสตร์นี้ใช้มุมมองแบบ “ครบด้าน” (holistic) ต่อวิธีการเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคมออกไปนอกวงวิชาการ

จะสังเกตเห็นว่า PE Unit ของ Bristol University เน้นทำงานเชื่อมโยงหุ้นส่วนภายนอกวงวิชาการ แต่ไม่ได้หมายความว่า ไม่สนใจความเชื่อมโยงภาคีหุ้นส่วนในวงวิชาการ เพราะในการทำงานจริงแยกกันไม่ได้ชัดเจน

³² ดูเพิ่มเติมใน www.bristol.ac.uk/media-library/sites/public-engagement/documents/Engaged%20University%20Strategy.pdf

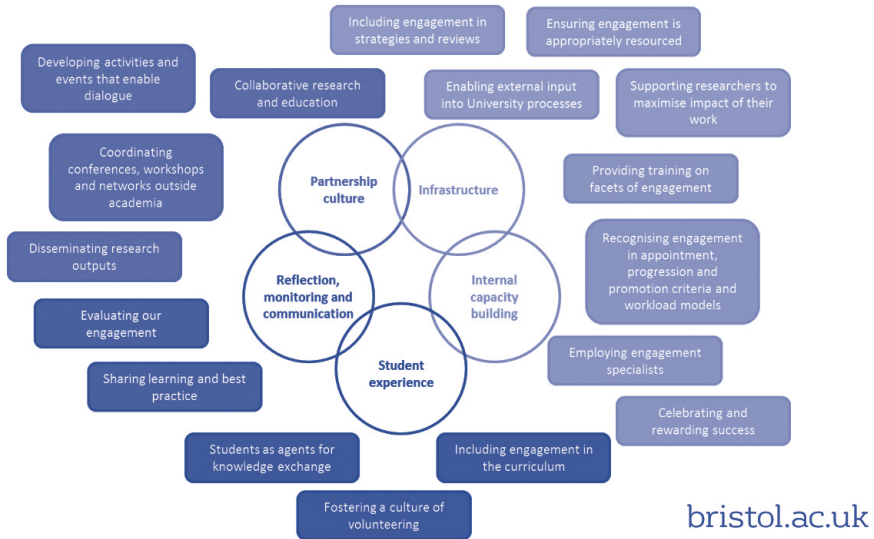
ลำดับความสำคัญในการเชื่อมโยงหุ้นส่วนของมหาวิทยาลัย

Kate Miller เสนอไว้ 5 ประการคือ

- วัฒนธรรมหุ้นส่วน (partnership culture) เห็นคุณค่าของกิจกรรมร่วมกับภาคีหุ้นส่วน ว่าช่วยให้ทำงานตามภารกิจได้ผลงานที่ทรงคุณค่ายิ่งขึ้น
- โครงสร้างพื้นฐาน หน่วยเชื่อมโยงหุ้นส่วนช่วยสร้างพื้นที่และบรรยากาศของการเชื่อมโยงหุ้นส่วนให้เกิดขึ้นในหลากหลายมิติ หลากหลายระดับ
- สร้างขีดความสามารถภายในมหาวิทยาลัย อาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักศึกษา ได้รับการ “ติดอาวุธ” เพื่อทำภารกิจเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคม และได้รับการรับรู้ว่าได้ทำภารกิจนี้
- ประสบการณ์นักศึกษา มีปฏิบัติการร่วมกับภาคีหุ้นส่วนในการเรียนทั้งระดับปริญญาตรี และบัณฑิตศึกษา
- การไตร่ตรองสะท้อนคิด การติดตามประเมินผลและสื่อสาร เพื่อเรียนรู้จากการทำงาน แล้วแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน

จาก 5 กิจกรรมหลัก สู่กิจกรรมย่อย 17 รายการ

แสดงในแผนภาพต่อไปนี้

bristol.ac.uk

นั่นคือ การตีความของทีม PE ของ UoB ไม่จำเป็นที่มหาวิทยาลัยไทยจะตีความสอดคล้องกันทั้งหมด เราอาจเน้นที่บางจุดมากกว่า ผมขอเชิญชวนให้ฟังความสนใจที่วงกลมด้านซ้าย “reflection, monitoring and communication” ซึ่งผมตีความว่า เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่สวมวิญญาณประเมินด้วยตนเอง ด้วยการไตร่ตรองสะท้อนคิดด้วยตนเองและในทีมงาน แล้วสื่อสารเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ทีมงานเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคม

มหาวิทยาลัยบริสตอลมีทีม PE ใหญ่ถึง 13 คน เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้ฝ่ายวิจัย ซึ่งทำหน้าที่พัฒนาการประกอบการ (enterprise) ด้วย จะเห็นว่า วิธีจัดองค์กร

ของมหาวิทยาลัยนี้ เอาเรื่องการจัดการงานวิจัย และการจัดการเพื่อพัฒนาการประกอบ การไว้ด้วยกัน ผมเดาว่าเขาต้องการให้งานวิจัยเชื่อมโยงกันการประกอบการให้มากขึ้น ทีม PE แบ่งเป็น 3 ทีมย่อยคือ

- PE เพื่อการวิจัยและการสอน
- PE เพื่อสร้างผลกระทบ
- PE เพื่อความรับผิดชอบต่อสังคม

ทีมงาน PE กำหนดหน้าที่หลักๆ 5 กลุ่มคือ

- **ให้คำแนะนำเรื่องกิจกรรมเชื่อมโยงหุ้นส่วน** การหาภาคีหุ้นส่วนและหาทุน สนับสนุน ให้คำแนะนำโครงการตั้งแต่การริเริ่ม การดำเนินการ และการ ประเมินผล ให้ความช่วยเหลือด้านการหาทุนสนับสนุน ทั้งจากภายใน มหาวิทยาลัย และจากแหล่งทุนภายนอก ช่วยหาภาคีหุ้นส่วนจากภาคส่วน ต่างๆ สร้างเครือข่ายกับภาคีภายนอก
- **ประสานงานโปรแกรมพัฒนานวัตกรรมที่ได้รับทุนสนับสนุน** ได้แก่ หาทุน สนับสนุนกิจกรรมร่วมมือกับหุ้นส่วนที่มีเป้าหมายพัฒนานวัตกรรมวิธีทำงาน ใหม่ๆ ร่วมกับหุ้นส่วนใหม่ๆ หรือพุ่งเป้าที่งานวิจัยเฉพาะเรื่อง และให้ มั่นใจว่านอกจากนักวิจัยได้มีโอกาสทำงานร่วมกับหุ้นส่วนแล้ว ยังได้เรียนรู้ เพิ่มเติมด้วย
- **สร้างขีดความสามารถ การเรียนรู้ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้** โดยจัดการฝึ กอบรมด้านการเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคม และการสร้างผลกระทบที่ต้องการ โดยดำเนินการร่วมกับบัณฑิตวิทยาลัย (Bristol Doctoral College) และ โปรแกรมพัฒนาอาจารย์ (CREATE Programme)³³

³³ ดูเพิ่มเติมใน www.bristol.ac.uk/media-library/sites/staffdevelopment/migrated/documents/create-diagram.pdf

- สนับสนุนการเชื่อมโยงหุ้นส่วนในหลักสูตรการเรียนการสอน ทางทางส่งเสริมให้นักศึกษาทุกหลักสูตรได้มีโอกาสเรียนรู้ในสภาพจริง ร่วมมือกับ Bristol Green Capital Partnerships เพื่อสร้างโอกาสให้นักศึกษาได้ไปเรียนรู้ โดยการทำงานในองค์กรจำนวนกว่า 800 แห่งที่เป็นสมาชิกของ BGCP และร่วมกับ UWE จัดทำ one-stop service สำหรับหน่วยงานที่ต้องการร่วมมือกับมหาวิทยาลัย เรียกว่า Skills Bridge³⁴
- ทำให้การเชื่อมโยงหุ้นส่วน และการสร้างผลกระทบฝังลงในวัฒนธรรมองค์กร มีการเล่าสื่อและยกย่องผลสำเร็จ โดยทำหน้าที่ (1) เป็นคณะเลขานุการกิจ (secretariat) ของคณะกรรมการชี้ทิศทางของมหาวิทยาลัยหุ้นส่วนสังคม เพื่อ (ก) พัฒนากิจกรรมหุ้นส่วนสังคมต่อเนื่องไม่หยุดยั้ง (ข) ดำเนินการแก้ไขอุปสรรคของกิจกรรมหุ้นส่วน เช่น การจ่ายเงินของหุ้นส่วน (ค) ดำเนินการให้กิจกรรมหุ้นส่วนและผลกระทบอยู่ในเกณฑ์ความดีความชอบ และ (2) สร้างการยอมรับและเฉลิมฉลองผลงานหุ้นส่วนสังคม ผ่านรางวัลหุ้นส่วนสังคมแบบต่างๆ³⁵

นั่นคือ ตัวอย่างของศูนย์เชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคมของมหาวิทยาลัยบริสตอล ซึ่งอยู่ในกลุ่มมหาวิทยาลัยวิจัยชั้นนำของสหราชอาณาจักร ในขณะที่มหาวิทยาลัยแห่งอ็อกซ์ฟอร์ดตะวันตก ซึ่งอยู่ในเมืองเดียวกันและเป็นมหาวิทยาลัยที่เน้นการพัฒนาเทคโนโลยี ไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบกิจกรรมหุ้นส่วนสังคมโดยตรง ใช้วิธีให้ภารกิจนี้บูรณาการอยู่ในหน่วยงานต่างๆ ส่วนที่ UCL ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยวิจัยอันดับต้นๆ ของโลก หน่วยเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคม อยู่ในสังกัด UCL Culture และมีเจ้าหน้าที่เพียง 4 คน สรุปได้ว่า มีรูปแบบการจัดองค์กรและการทำงานสนับสนุนหุ้นส่วนสังคมได้หลายแบบ ไม่มีรูปแบบตายตัว

วิจารณ์ พานิช

7 ม.ค. 61

³⁴ ดูเพิ่มเติมใน <http://skillsbridge.ac.uk>

³⁵ ดูเพิ่มเติมใน <http://www.bristol.ac.uk/public-engagement/staff/engagement-awards/>

15.

สรุป (จบ)

ได้กล่าวแล้วตั้งแต่ตอนที่ 1 ว่า ในการเดินทางไปประชุมและดูงานครั้งนี้ ผมตั้งใจไปทำความเข้าใจเรื่องมหาวิทยาลัยหุ้นส่วนสังคมในบริบทของสหราชอาณาจักร และต้องการรู้ว่าเขาก้าวหน้าไปไหนแล้ว ในเชิงส่วนตัวสิ่งที่ผมได้เรียนรู้มากที่สุดคือ เรื่องยุทธศาสตร์การจัดการการเปลี่ยนแปลงระบบใหญ่ของประเทศ (คือระบบอุดมศึกษา) ที่แตกต่างจากวิธีของประเทศไทยโดยสิ้นเชิง คือเขาไม่ใช้วิธีบังคับ แต่ใช้วิธีจูงใจ สร้างกลไกต่างๆ รวมทั้งการให้ทุนมาจูงใจ โดยมีการนำเสนออุดมการณ์ใหม่ แล้วเปิดโอกาสให้แต่ละสถาบันตีความและหาวิธีดำเนินการเอง แล้วมีหน่วยประสานงานกลางทำหน้าที่ขับเคลื่อนการเรียนรู้ในเครือข่ายของสถาบันอุดมศึกษาที่เข้าร่วมเป็นแกนนำการเปลี่ยนแปลง (change agent) หนุนจรรยาระดับการเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคมขึ้นไปเรื่อยๆ ผมได้เรียนรู้วิธีประยุกต์ใช้ KM เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงวัฒนธรรมในระดับประเทศ ดึงได้เอาไว้แล้วที่<https://www.gotoknow.org/posts/643647>

ข้อเรียนรู้โดยสรุปปิดลงไป

- กระบวนการมหาวิทยาลัยหุ้นส่วนสังคม เป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์แนวราบที่มหาวิทยาลัยกับภาคีหุ้นส่วนเสวนารับฟังซึ่งกันและกัน เพื่อรับรู้ความต้องการหรือจุดมุ่งหมายของแต่ละฝ่าย เพื่อบรรลุข้อตกลงความร่วมมือในการบรรลุเป้าหมายที่เป็นผลประโยชน์ร่วม มีการดำเนินการร่วมกันเรียนรู้ร่วมกันเพื่อการบรรลุผลนั้น หุ้นส่วนทั้งสองฝ่าย (หรือหลายฝ่าย) ต่างก็ได้รับผลประโยชน์ตามความมุ่งหมายของตน ย้ำว่ากระบวนการนี้ใช้การช่วยเหลือกัน แต่เป็นการร่วมกันทำงานที่ยาก ไม่สามารถบรรลุผลได้โดยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงฝ่ายเดียว
- ขบวนการชักจูงหรือผลักดันให้วงการอุดมศึกษาเข้าไปเป็นหุ้นส่วนพัฒนาบ้านเมือง/สังคม/พื้นที่/ชุมชน ที่เรียกว่า University Public Engagement หรือ Social Engagement หรือ Community Engagement เกิดขึ้นทั่วโลก อาจกล่าวได้ว่าเป็นขบวนการ transform มหาวิทยาลัยให้เป็นมหาวิทยาลัยแห่งศตวรรษที่ 21 สำหรับประเทศไทยขบวนการนี้สำคัญยิ่งต่อการใช้อุดมศึกษาเป็นพลังขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0
- ยุทธวิธีดำเนินการ positive change management ต่อวงการอุดมศึกษาของสหราชอาณาจักรไปสู่วัฒนธรรมเชื่อมโยงหุ้นส่วน ใช้กระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (KM) เป็นพลังสำคัญ ดังกล่าวแล้วตอนต้นของบันทึกตอนที่ 15 นี้ เขาใช้ในการออกแบบกระบวนการทำงานอย่างแยกย่อย โดยไม่เคยเอ่ยคำว่า KM เลย เป็น “KM Inside” อย่างแท้จริง
- สหราชอาณาจักร โดย 3 องค์กรคือ HEFCE, Wellcome Trust, และ RCUK ร่วมกันตั้ง NCCPE เป็นองค์กรขับเคลื่อน PE ของมหาวิทยาลัย เริ่มปี ค.ศ. 2008 และใช้กลไกการให้ทุนริเริ่มสร้างสรรค์แบบที่มหาวิทยาลัยต้องแข่งขันกันเสนอตัวทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการเรียนรู้ เอเกิตการเรียนรู้ในระดับหนึ่ง ก็เปลี่ยนกลไกขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเพื่อยกระดับกิจกรรมเชื่อมโยงหุ้นส่วนขึ้นไปอีก

- มีการยกร่าง *กรอบการทำงาน (framework)* เพื่อให้ *กิจกรรมเชื่อมโยง* *หุ้นส่วนสังคม* ซึ่งเป็นนามธรรม มีตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมและมองรอบด้าน รวมทั้งพอมองเห็นระดับคุณภาพ หรือระดับของความเข้มข้นของกิจกรรม เชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคมแต่ละด้าน แต่ไม่กำหนดเป็นเกณฑ์ตายตัว คือเรียกเป็นกรอบการทำงาน แล้วเปิดช่องและส่งเสริมให้แต่ละมหาวิทยาลัยตีความเพิ่ม เพื่อใช้ความริเริ่มสร้างสรรค์ของตนในการทำงานหุ้นส่วนสังคม และเมื่อมหาวิทยาลัยใดมีผลการริเริ่มสร้างสรรค์ที่ดีหรือยอดเยี่ยม ก็มีการยกย่องและให้รางวัลในหลากหลายรูปแบบ ผมตีความว่าระบบขับเคลื่อน PE ของสหราชอาณาจักร ได้รับการออกแบบให้เป็น **“ระบบที่เรียนรู้และปรับตัว”**
- การประชุม Engagement Conference 2017 ใช้หัวข้อ theme ว่า **“exploring collaboration”** มีเนื้อหาใน 3 หัวข้อคือ (1) การปฏิบัติ (practice) (2) หลักการ (principle) และ (3) โอกาสในอนาคต (prospect) เป็นวิธีใช้การประชุมเป็นพื้นที่เรียนรู้ (learning & sharing space) ตามหลักการ KM คือ นำเอาการปฏิบัติที่ได้ผลดีมาร่วมกันตีความสู่หลักการ และร่วมกันฝันหรือตั้งเป้าสู่อนาคต ที่ขบวนการมหาวิทยาลัยหุ้นส่วนสังคมมีพลังยิ่งขึ้น
- น่าจะเหมือนๆ กันทั่วโลกที่การเชื่อมโยงหุ้นส่วนภายนอก ง่ายกว่าการเชื่อมโยงหุ้นส่วนภายในมหาวิทยาลัยเดียวกัน เพราะ “ความรู้สึกห่างเหิน” (sense of distance) ทางวิชาการระหว่างสาขาวิชาการรุนแรงมาก เป็นความท้าทายของ “วงการมหาวิทยาลัยหุ้นส่วนสังคม” ที่จะเอาชนะความรู้สึกห่างเหินให้กลายเป็น “ความรู้สึกเป็นหุ้นส่วน” (sense of partnership) ให้ได้
- การเชื่อมโยงหุ้นส่วนภายในมหาวิทยาลัยระหว่างต่างสาขาวิชาเป็นความท้าทาย นี่คือการเปลี่ยนวัฒนธรรมวิชาการแยกส่วนไปสู่วัฒนธรรมสหสาขา และการเข้าไปร่วมกันทำงานเพื่อเป้าหมายของสังคมหรือพื้นที่ น่าจะเป็นกลไก

สร้างความคุ้นเคยกับงานวิชาการประยุกต์ และข้ามศาสตร์ (trans-disciplinary) ผมคิดว่า หลักการ practice -> principle -> prospect ที่ NCCPE ใช้ในการออกแบบการประชุม Engagement Conference 2017 น่าจะเป็นหลักการที่ใช้ได้ผล แต่ต้องทำต่อเนื่องระยะยาว เน้นการเปลี่ยนแปลงจากภายในที่หนุนหรือมีเงื่อนไขจากภายนอกให้ต้องเปลี่ยนแปลง

- การประชุม Engagement Conference 2017 ใช้ช่วง plenary เป็นพื้นที่สร้างแรงบันดาลใจและสร้างเงื่อนไขใหม่ๆ ที่ผลักดันผู้ปฏิบัติเข้าสู่กระบวนการเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคม โดย plenary แรกของทั้งสองวันเสนอโดยวิทยากรรับเชิญจากต่างประเทศ คือ จากแอฟริกาใต้และจากสหรัฐอเมริกา เป็นการสื่อสารว่าประเทศอื่นๆ ต่างก็ให้คุณค่าและดำเนินการกิจกรรมมหาวิทยาลัยหุ้นส่วนสังคมได้ผลอย่างน่าชื่นชม นอกจากสร้างแรงบันดาลใจแล้ว ผู้เข้าร่วมประชุมยังได้เรียนรู้ยุทธศาสตร์และวิธีดำเนินการของประเทศอื่น
- เวลาส่วนใหญ่ของการประชุม Engagement Conference 2017 จัดเพื่อเอื้อให้ผู้เข้าร่วมประชุมนำประสบการณ์ของตนมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน และตีความยกระดับความเข้าใจคุณค่าของผลที่เกิดขึ้น รวมทั้งเป็น “พื้นที่ท้าทาย” ที่ NCCPE ใช้นำเสนอความท้าทายใหม่ๆ ต่อวงการ PE เพื่อขับเคลื่อน PE ของประเทศอย่างไม่หยุดยั้ง ดังจะเห็นว่า เขาเริ่มชวนคิดชวนคุยเรื่อง quality framework ทักษะการทำงานของนักวิชาชีพเชื่อมโยงหุ้นส่วนสังคม
- มหาวิทยาลัยแห่งศตวรรษที่ 21 ต้องปรับตัวเพื่อการดำรงอยู่ ประเด็นสำคัญของการปรับตัวเปลี่ยนแปลง คือเปลี่ยนจากวัฒนธรรมวิชาการแยกส่วน แยกสาขา ไปเป็นวิชาการบูรณาการหรือสหสาขา เครื่องมือในการปรับวัฒนธรรมดังกล่าว คือการทำงานสร้างผลงานร่วมกับหุ้นส่วนในภาคชีวิตจริง หรือภาคทำมาหากิน

- มหาวิทยาลัยในศตวรรษที่ 21 ต้องเก่งทั้งความรู้ทฤษฎีและความรู้ปฏิบัติการที่จะเก่งความรู้ปฏิบัติได้ ต้องทำงานร่วมกับภาคีในภาคชีวิตจริง บัณฑิตในศตวรรษที่ 21 ต้องเรียนรู้ตามแนวทางของ learning science คือเรียนทฤษฎีจากการปฏิบัติ ตามด้วย reflection การร่วมมือกับหุ้นส่วนจึงเป็นการสร้างโอกาสให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง
- Engagement Thailand ใช้คำภาษาไทยของ University – Social Engagement ว่า “พันธกิจมหาวิทยาลัยกับสังคม” และให้ความหมายว่า “ร่วมคิดร่วมทำแบบหุ้นส่วน เกิดประโยชน์ร่วมกันแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีการใช้ความรู้และการเรียนรู้ร่วมกัน เกิดผลกระทบต่อสังคมที่ประเมินได้”

ทรัพยากรที่มหาวิทยาลัยในศตวรรษที่ 21 ใช้เพื่อการดำรงอยู่ขององค์กร จะได้รับอุดหนุนแบบให้เปล่าจากรัฐในสัดส่วนที่ลดลงเรื่อยๆ และมหาวิทยาลัยต้องหารายได้จากการทำงานวิชาการร่วมกับหุ้นส่วนมากขึ้น นี่คือการประเดิมความเข้มแข็งของมหาวิทยาลัยในศตวรรษที่ 21

วิจารณ์ พานิช

8 ม.ค. 61

ข้อมูลเพิ่มเติม

หน่วยงาน	เว็บไซต์
The National Co-ordinating Centre for Public Engagement (NCCPE)	www.publicengagement.ac.uk
Higher Education Funding Council for England (HEFCE)	www.hefce.ac.uk
Wellcome Trust	https://wellcome.ac.uk
Research Councils UK (RCUK)	www.rcuk.ac.uk
The Arts and Humanities Research Council (AHRC)	www.ahrc.ac.uk
The Institute for Research in Schools	www.researchinschools.org
The Wellcome Sanger Institute	www.sanger.ac.uk
Economic & Social Research Council (ESRC)	www.esrc.ac.uk/
University of Bristol	www.bristol.ac.uk
University of West of England (UWE Bristol)	www.uwe.ac.uk
University College London (UCL)	www.ucl.ac.uk
Queen Mary University of London	www.qmul.ac.uk
Queen's University Belfast	www.qub.ac.uk
Open University	www.open.ac.uk
The Oxford Research Centre in the Humanities (TORCH)	www.torch.ox.ac.uk
Engagement Thailand	www.engagementthailand.org
International Health Policy Program (IHPP)	www.ihppthaigov.net
Health Intervention and Technology Assessment Program (HITAP)	www.hitap.net